

Received: 15.05.2023
Accepted: 29.10.2023

Received in revised form: 20.09.2023
Available online: 15.11.2023

Original Research

Citation: Şahin, C. (2023). Bilingual Author-Translator Nedim Gürsel's Translation of Jorge Semprun's Büyük Yolculuk as An Example of the Interaction Between Author and Translator Identities. *Turkophone*, 10(3), 198-216. <https://dx.doi.org/10.55246/turkophone.1291363>

BILINGUAL AUTHOR-TRANSLATOR NEDİM GÜRSEL'S TRANSLATION OF JORGE SEMPRUN'S BÜYÜK YOLCULUK AS AN EXAMPLE OF THE INTERACTION BETWEEN AUTHOR AND TRANSLATOR IDENTITIES¹

Can ŞAHİN*

ABSTRACT

“Bilingualism” can be defined as a person’s ability to speak and be proficient in two languages. Being bilingual also entails having a dual identity. Bilingualism is a prerequisite for “translation”, which is defined as the act of transferring a text from one language to another. When we examine bilingualism in terms of bilingual writers who stand out with their writing activities, it is possible to say that there is an interaction between authorship and translation activity. Nedim Gürsel, who has been living in Paris since 1971 and taught Turkish literature courses at Sorbonne University and Inalco until 2019 and worked as the head of research on Turkish literature at CNRS, writes works in various literary genres such as novels, biographies, travel articles, poetry, translation, and academic articles. Gürsel, who publishes his fictional works in Turkish, defines himself as a writer who writes in Turkish rather than a Francophone, thus revealing his linguistic identity. Gürsel, whose works have been translated into many languages, states that in the French translations of his works, he communicates with his translator and makes necessary warnings and suggestions in order to avoid confusion in the meaning. In this study, the interaction between literary work and literary translation will be revealed with reference to French-Turkish bilingual writer-translator Nedim Gürsel’s 1977 translation of Spanish-French bilingual writer Jorge Semprun’s *Le Grand voyage* under the title *Büyük Yolculuk*. This study aims to reveal the interactions between the phenomenon of bilingualism and translation activity with reference to bilingual writer-translator Nedim Gürsel and to discuss this connection in a theoretical dimension. In addition, the stylistic interactions between the works written and translated by Nedim Gürsel, who is a writer-translator, will be examined and the effects of bilingualism on authorship will be revealed.

Keywords: Bilingualism, literary translation, author and translator, Nedim Gürsel, Jorge Semprun, *Büyük Yolculuk*.

¹ This study was presented at the IV. International Congress of Bilingualism Studies and European Turks

* 0000-0001-8038-9906, Assist. Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım University, Türkiye, csahin@erzincan.edu.tr

1. INTRODUCTION

Bilingualism (Fr. bilinguisme; Alm. zweisprachigkeit, bilingualität, bilingualismus) in the dictionary of the Turkish Language Association, the concept of bilingualism is defined as “the state of being bilingual” and the concept of bilingual is defined as “having two different languages”, “having the power and ability to read and write two different languages”. The existence of variables shaping the phenomenon of bilingualism makes it difficult to make a common and single definition of this concept. While Leonard Bloomfield (1933, p. 56) sets a criterion for bilingualism as “speaking and actively using both languages as one’s mother tongue”, Einar Haugen (1953, p. 7) argues that it is not necessary to speak both languages perfectly in order to be bilingual. Apart from Bloomfield and Haugen, many researchers have presented similar and different views on the definition of bilingualism and the level of bilingual individuals’ knowledge of the second language and the extent to which they should know the second language, and have classified bilingualism.

The most well-known types of bilingualism are “individual” and “social bilingualism”. Various types of bilingualism have been defined in terms of the individual’s acquisition and learning of these languages. If we put the type and level of bilingualism in the case of the bilingual writer Nedim Gürsel, who is the subject of this study, we can characterise Gürsel as “individual” and “elite bilingual”. Bloomfield defines individual bilingualism as “knowing both languages at a similar level and being able to use both languages as effectively as if one were speaking one’s mother tongue” (1935, p. 56). In terms of level, elite bilingualism refers to a level of bilingualism in which a person has a very high level of education and part of his/her education is in a foreign language.

Bilingualism is a prerequisite for translation activity. Translation, which enables intercultural communication and knowledge transfer, is the process of transforming a text in the original language into a new text in a different language. Gürçağlar states that translation consists of the processes of source author - source text - translator - analysis - reconstruction - target text - target reader (2014, p. 30). Berke Vardar defines translation as “the transfer of statements in a natural language into another language by ensuring semantic and functional equivalence” (2001, p. 107). The act of translation requires language, text, subject matter, culture and transmission equipment (Neubert, 2000, p. 7).

According to Gürsel, what the translator should know first and foremost is the function of the source text, the context in which the text was created by its author, for what purpose and for which readers. Every translator, before searching for the approximate meaning of the chosen text in the target language, should comprehend its functioning in the source language, identify all the formal elements, phonological and metrical features and then deal with them in terms of the features of the target language (1997, pp. 88- 89).

According to Akşit Göktürk, “the ability to convey is the basis of the translator’s efforts both to convey accurately and to organise in the language of translation. This ability is of two types: intralingual and extralingual. Intralingual competence involves the acts of reception of the source text and reproduction of the translated text. Extralinguistic competence is the translator’s ability to get acquainted with the values of two languages, culture, society and history” (2016, p. 94).

Presas argues that the type of linguistic activity in the mind of the bilingual individual conditions the production process in translation. Presas characterises the coordinated translator who transforms the lexical elements of each language into a separate repertoire of mental content as the ideal translator (Presas, 2000, p. 27).

1.1. Problem

The focus of our study is to determine the contributions of bilingualism to the act of translation, the level of bilingualism required for a complete and accurate translation activity, and the interactions between the writing and translation activities of bilingual authors. Our study will be based on Nedim Gürsel, a bilingual writer-translator who translated (Spanish-French) bilingual writer Jorge Semprun's *Le Grand voyage* (Spanish-French) under the title *Büyük Yolculuk* (The Great Journey) in 1977. Semantic, lexical, linguistic and stylistic analyses of the language used in both source and target texts will be made. Through these analyses, it will be tried to determine whether or to what extent there is any interaction between the literary works of bilingual authors and their literary translations.

1.2. Purpose of the Study

In this study, it is aimed to determine what kind of strategies bilingual individuals follow towards the difficulties they face in translation activities and to investigate the interactions between the works written and translated by Nedim Gürsel, a writer-translator. Based on Nedim Gürsel, the concepts of bilingualism and translation will be discussed together, and the level of competence and equipment required in addition to bilingualism, which is a prerequisite for translation, and the reflections of writer-translators' authorial identities in their translated texts will be presented.

1.3. Importance of the Study

With this study, it will be possible to clarify whether bilingualism alone is sufficient for the act of translation and to determine whether the decisions and translation strategies of author-translators in translating fiction texts lead to any loss of meaning in the target text.

1.4. Limitations

In this study, Jorge Semprun's novel *Le Grand voyage* and Nedim Gürsel's translation of *Büyük Yolculuk* will be analysed.

2. METHOD

Our study is a qualitative research and the data were obtained through document analysis.

2.1. Review Object

The objects of our study are Jorge Semprun's novel *Le Grand voyage* and Nedim Gürsel's translation of *Büyük Yolculuk*. Semprun's *Le Grand voyage* was first translated into Turkish by Nedim Gürsel and published in 1977 by Milliyet Publications under the title *Ölüme Yolculuk* (Journey to Death). The second edition of Nedim Gürsel's translation was published in 1985 by Can Publishing under the title *Büyük Yolculuk*. Nedim Gürsel's translation is the first and only translation of *Le Grand voyage* into Turkish. This work is also Nedim Gürsel's first translation work. Jorge Semprun, a bilingual writer-translator, wrote *Le Grand voyage* in French, his second language, rather than his native Spanish. Nedim Gürsel translated this novel from French, his second language, into Turkish; this is the translation of a work written in a second language from a second language.

2.1.1. A Bilingual Author Jorge Semprun and his novel *Le Grand voyage*

Jorge Semprun, a French writer, screenwriter and politician of Spanish origin, was born in Madrid on 10 December 1923. At the age of twelve, when the Spanish civil war broke out and ended in the defeat of General Franco, the Semprun family defected to France. In 1941, Semprun joined the armed

resistance movement in France against the German occupation and worked as a weapons and explosives expert. In 1942 he joined the Spanish Communist Party. In 1943, while studying philosophy at the Sorbonne University, he was arrested by the Gestapo and sent to Buchenwald concentration camp. Returning to Paris in 1945, Semprun worked as a translator for Unesco until 1952. From 1953 onwards, he takes part in the resistance organised by the Central Committee of the Spanish Communist Party against the Franco regime and then enters the Central Committee. In 1964, Semprun was expelled from the party due to differences of opinion, and in 1963 he published his first novel, *Le Grand voyage*, for which he received the Formentor Prize. Semprun, who served as the Spanish Minister of Culture between 1988 and 1991, died in Paris in 2011.

In his first novel, *Le Grand voyage*, written in 1962 - nearly twenty years after his liberation from the camp - Semprun shares his testimonies from the Buchenwald Nazi concentration camp. The first part of the novel, which consists of two parts, tells about the train journey to Buchenwald Camp, and the second part tells about the events that took place in Buchenwald Camp. *Le Grand voyage*, which is the object of our study, is a fictional text in the form of an autobiography. Semprun, the author of the novel, is positioned as the protagonist of the novel and as a person who narrates both his own experiences and the stories of the people around him. This work is a work written in French, Semprun's second language. The fact that the source work is a work of literature, that it is a fictional text, that it is written in the style of a memoir, and that the author wrote the work in French, his second language, rather than in Spanish, his mother tongue, are the issues that will determine our determinations regarding the translation.

In an interview with Jorge Semprun about his novel *Le Grand voyage* on 5 January 1978 in Paris, Nedim Gürsel asked Semprun why he wrote the novel in French, his second language, and not in Spanish, his mother tongue. Semprun replied that the events described in the novel took place in France and that he could make the reader feel his experiences with the words of this language:

“It is hard not to agree with you, especially considering that I wrote *Le Grand voyage* in Spain. Everyone around me spoke Spanish, and I didn't even think of French in my daily life. But the world I described in the novel, the days of the Resistance and the concentration camp, which I described based on my own life experience, was a reality closely tied to the French language. At least for me, in terms of my own life. I had lived this reality in France, I had come to know the Resistance movement and then the concentration camps through French words. In the world of my twenty years, in the nightmare of this terrible journey, which you have translated into Turkish as *Le Grand voyage*, there were French words, not Spanish. And despite the special circumstances in which I was writing the novel, despite the concrete presence of Spanish in my life, *Le Grand voyage* was naturally written in French. Because the world I was describing stemmed from a reality I lived in French” (Gürsel, 1985, p. 232).

2.1.2. Nedim Gürsel, a bilingual writer-translator with a passion for his mother tongue and his translation of *Büyük Yolculuk*

Nedim Gürsel is a writer who is suitable to justify the interaction between the phenomenon of bilingualism and the activity of authorship. French-Turkish bilingual writer-translator Nedim Gürsel stands out as a storyteller and novelist rather than a translator. Nedim Gürsel completed his eight years of secondary and high school education at Galatasaray High School, a French-language school. As an educational institution where Nedim Gürsel learnt French and had the opportunity to read French works in their original language, Galatasaray High School influenced him culturally. In this respect, Nedim Gürsel's bilingualism can be characterised as “elite bilingualism”.

The main phenomena that constitute bilingualism in the world in general are exile and migration. Writers who live in a country where a different language is spoken due to exile or migration gain the qualification of “bilingual writer” by writing their works in the second language. In 1970, Nedim Gürsel was sued for an article on Gorky and Lenin published in the magazine *Halkın Dostları* (Friends of the People) by Ataul Behramoğlu and İsmet Özel. Gürsel, who was a first-year student of French philology at the time, travelled to Paris with a scholarship and in 1975 he received a bachelor's degree in modern French literature from the Sorbonne University in Paris and a doctorate in comparative literature from the same university. Returning to Turkey in 1979, Gürsel was prosecuted by the martial law court for insulting and denigrating the security forces of the state and insulting the army for his work *Uzun Sürmüş Bir Yaz* (1975), for which he received the Turkish Language Association award in 1976, and his work *İlk Kadın* (1982) was confiscated on the grounds that it contained obscenity. During this process, Gürsel decided to settle in Paris, which he described as “voluntary exile”. Gürsel states that exile led him to write in his mother tongue: “In some of my writings, I have better understood the reasons why I have dealt with the relationship between exile and literature, and why I have focused more on the linguistic aspect of this relationship. It is certain that in this endeavour I have a tendency to emphasise my own position, my ‘statelessness’. But I have a homeland, I write in Turkish” (Gürsel, 2013, p. 295).

Until 2019, Nedim Gürsel taught Turkish literature at Sorbonne University and Inalco, and served as the head of research at the Turkish literature unit of the CNRS (French National Centre for Scientific Research). His academic identity has given Nedim Gürsel the competence to speak French, his second language, at the level of a native speaker and to use both languages in his daily life practices.

A member of the “PEN Writers' Association”, the “Paris Writers' House” and the “Mediterranean Academy”, Gürsel has written eight short stories, five novels, forty short poems, ten essays, eleven travelogues, six reviews, two translations, one autobiography and one interview. Many of his stories and novels have been translated into more than twenty languages, especially French, and nearly one hundred books have been published in twenty-five countries. The translation of Nedim Gürsel's *Le Grand voyage*, which is the subject of this study, is a fictional text.

Nedim Gürsel, who has received many national and international awards in the field of literature, is a bilingual and bicultural writer who continues his literary life between Turkish and French: “ (...) the language spoken in the environment I live in is not Turkish; it is French. When I switch on the news on TV in the evening, I watch what is going on in the world in French. When I go to the grocery store and shop, I speak French. I give my lectures in French at the university. When I attend various events, I speak French. This gives me an advantage: I can see Turkish as a literary language and look at it from the outside. In this respect, I am more meticulous. I think the fact that I received the Turkish Language Association Award for my first book “*Uzun Sürmüş Bir Yaz*” also played a role in this. With the responsibility that this award gave me, it has always been important to me how I can use Turkish in the best way, let alone abandoning it. I have remained loyal to my mother tongue.”

The share of his parents in Gürsel's bilingualism, biculturalism and competence in translation cannot be denied. Gürsel's father was a French teacher and his mother a mathematics teacher, both of whom translated from French into Turkish.

Gürsel writes his reviews, columns and essays in French and his works of fiction in Turkish. For him, “his mother tongue is an obsession and French is a duty” (Gürsel, 2015, p. 6). Gürsel has written ten books directly in French. According to him, literature is an activity carried out in language. Therefore, whether voluntary or forced, language is a branch that the exiled writer can hold on to: “Although I

have been living in Paris for more than thirty years, I feel as if I live in that cellar where Kafka's lamp is always lit. In fact, I do not live in a city or a country, but in two languages. Frankly speaking, having left behind a few books written in French and a number of books written in Turkish, I can say that I find myself between two languages, that is to say, in the middle. This state of double possession is not an easy thing to experience; sometimes I ask myself whether we can really overcome it, or rather whether we can succeed in living together in two completely different linguistic universes: 'We may speak many languages, but one of them will always remain the language in which we live. In order to fully internalise a language, it is necessary to see the universe through the window of that language, and we can never look at the universe from two different windows.' Just as a kernel hides its fruit inside, Turkish is a refuge in my writing. I write in my mother tongue and this comforts me. However, my daily life is surrounded by French, which haunts me." (Gürsel, 2015, p. 5)

2.2. Collection of Data

The data obtained in this study were gathered by document analysis method.

2.3. Analysing the Data

The study was analysed by content analysis method and the data obtained were classified in terms of their content and listed in the findings section.

3. FINDINGS

To be able to see and comprehend the text with the function of communication requires the translator not only to know both languages sufficiently, but also to be aware of both cultures in many ways, and to have a dynamic imagination that can visualise the world as an institution (Göktürk, 2012, p. 146).

The source text subject to our analysis is Jorge Semprun's *Le Grand voyage*, written in French, his second language, and published in 1963; the target text is Nedim Gürsel's *Büyük Yolculuk*, translated from French, his second language, and published in 1977. In this section, issues such as equivalence between source and target texts, translator's decisions, the relationship between bilingualism and translation, and the interactions between authorship and translation will be presented under a series of subheadings such as slang, explanations for the target reader, idiomatic expressions, run-on sentences, and aesthetic discourses.

3.1. Slang Uses

Slang is words or phrases that are not appropriate for use in society. Slang expressions are culture-specific because they are used separately from the common and general language. Translation of slang expressions is only possible with full knowledge of both languages and cultures. The translator may choose to "substitute the dialect, slang and proverbs that constitute the stylistic features of the source text with equivalents that have a similar meaning or are thought to have a similar effect in the target language" (Gürçağlar, 2014, p. 43). Transferring slang expressions from the source language to the target language with slang expressions that are not included in the standard language requires a thorough knowledge of both source and target language and culture.

ST   "*Je t'emmerde*", qu'il me répond." (p. 6)

TT   "*Hastir ordan*." (s.12)

- ST “Écoute, *mon vieux*, ne sois pas casse-pieds.” (p. 11)
- TT “Dinle *babalık*, bu kadar can sıkıcı olma.” (s. 20)
- ST “Faudra que tu m'expliques ça, *vieux*”, me dit-il. (p. 11)
- TT “Bana bunu açıklaman gerek *babalık*.” (s. 22)
- ST “*Vous êtes des cons*”, dit la voix derrière nous. “*De sales petits cons*.” (p. 14)
- TT “Anlatacak bir şey yok ki *babalık*! “*enayi dümbeleşinin dik âlâsınız*.” (s. 27)
- ST “*Eh, vieux*”, dit le gars de Semur, “*faut pas se laisser aller*.” (p. 41)
- TT “*Hey babalık!*” diyor Semurlu delikanlı. “Kendini böyle *koyverme*.” (s. 63)
- ST “Tu te crois drôle ?” dit celui qui a eu la giclée sur les pieds. (p. 41)
- TT “Şaka mı yaptığını sanıyorsun *hıyar herif!*” diye öfkeyle çıkıyor. (s. 67)
- ST “Ils m’énervent souvent, *ces éberlués*.” (p. 43)
- TT Şu *şaşkalozlar* hep sinirlendirmiştir beni. (s. 68)
- ST J’ai abusé de mon autorité pour laisser les copains sur place, devant le bâtiment des officiers S. S. et j’ai conduit *les toutes belles* vers l’entrée du camp. (p. 45)
- TT Yetkimi kötüye kullanarak arkadaşları orada, SS subaylarının köşkünün önünde bırakıp bizim güzel *piliç*leri kampa götürdüm. (s. 71)
- ST “*Oh vieux*”, dit le gars de Semur, “tu ne dors pas ?”. (p. 49)
- TT “*Hey babalık!*” diyor Semurlu delikanlı. “Uyumuyorsun ya?” (s. 74)
- ST “Il n’est pas encore crevé, *ce conard* ?” dit-il. (p. 56)
- TT “Bu *hıyar* gebermedi mi hâlâ?” diye soruyor bana. (s. 92)
- ST “Alors, *vieux*”, me dit-il, “tu t’en sortiras ?” (p. 69)
- TT “Eee. Ne haber *babalık?*” diye soruyor. (s. 108)
- ST “*Qu’est-ce que vous foutiez ?*” demande Diego. (p. 71)
- TT “*Ne halt karıştırıyordunuz* orada?” diye soruyor Diego. (s. 117)
- ST *C’est idiot*. Et dire que tout passe, tu ne trouves pas que ce n'est rien dire du tout ? (p. 93)
- TT “Hele her şeyin geçici olduğunu söylemek *budalalığın dik alası*. Bunun hiçbir anlamı olmadığını düşünemiyor musun?” (s. 145)
- ST “Des fois, on tombe sur des types corrects, ils répondent.” “*Des fois ma tante en avait*

deux, c'était mon oncle." (p. 142)

TT "Olur da bilmem neymiş! *Halamin taşakları olsaydı amcam olurdu.*" (s. 204)

ST "Tu croyais qu'on allait en colonie de vacances, merde, d'où sors-tu, bon sang ?" (p. 142)

TT "Tatil köyüne mi gidiyoruz sandın *hiyarto?*" (s. 206)

In his translation work, Nedim Gürsel also uses Turkish slang expressions against French slang expressions. The slang expressions used by Gürsel in response to the slang expressions in the source work do not have identical meanings, but they are their equivalents in Turkish. Gürsel's translation of French slang expressions with Turkish slang expressions shows that he has a good knowledge of both languages and cultures.

3.2. Explanations for the target reader

In order to explain or clarify the parts left implicit in the source text, the translator can make a saving by adding historical or cultural elements that are considered foreign to the target culture into the text or as footnotes (Gürçağlar, 2014, p. 43). It is the translator's responsibility to ensure that the readers of the source text understand the translation as well as the readers of the target text understand the original text. According to Akşit Göktürk, "An author who believes that there is a gap between his/her knowledge level and that of his/her readers may often feel the necessity to explain certain concepts during the course of the text, and to convey background information about certain situations and events to the readers. Avoiding certain external pressures and strict control, he may prefer to explain the subject with indirections and prolonged speech or he may shift to an abstract expression" (2016, p. 21).

ST "Un petit vin blanc", dit le gars. "Quand même pas aussi fameux que *le chablis.*" (p. 7)

TT "Şimdi bir beyaz şarap olsa!" diyor. "Ama yine de bizim *şabli*'nin üstüne yoktur."

Şabli: Fransa'da aynı adı taşıyan bir bölgenin çok beğenilen şarabı. (s. 15)

ST Et puis il y a eu le **S. T. O.** (p. 11)

TT Sonra da *S.T.O.* uygulanmaya başlamış.

S.T.O. (Service du Travail Obligatoire): Fransa'nın işgali sırasında işbirlikçi Petain hükümetinin çıkardığı bir yasa. Bu yasa her yıl belli sayıda Fransız'ın Almanya için çalışmasını zorunlu kılıyordu. (s. 22)

ST Il était nationaliste, mais il travaillait pour *Buckmaster* et *le War Office*. Le gars de Semur, lui, était patriote, pas nationaliste pour un sou. C'était mon premier patriote en chair et en os. (p. 11)

TT Milliyetçiydi ya, *Buckmaster* ve *War Office* için çalışıyordu. Semurlu delikanlıysa yurtseverdi, üç kuruş uğrana milliyetçi değil. Gördüğüm, ete kemiğe bürünmüş ilk yurtseverdi.

Buckmaster: Belediye.

War Office: İngiltere Savunma Bakanlığı (s. 23)

ST *Geschichte und Klassenbewusstsein* nous a pris plus de temps. (p. 18)

TT *Geschichte und Klassenbewusstsein* çok zamanımızı aldı.

Tarih ve Sınıf Bilinci: Lukacs'ın bir yapıtı. (s. 33)

ST Mais quelle différence y a-t-il entre ces types de la Gestapo et les flics de *Vichy* qui t'ont interrogé toute une nuit à la préfecture de Paris, cette fois où tu as eu cette veine insensée ? (p. 22)

TT Ama Gestapoyla seni Paris Emniyetinde bütün gece sorguya çeken *Vichy* aynasızları arasında ne fark var? O gece talihin yaver gitmişti.

Vichy hükümeti: Fransa'yı işgal eden Nazi ordularıyla İşbirliği yapan Mareşal Petain'in kurduğu hükümet. (s. 40)

ST Je me récitais tout bas *Le Cimetière marin*, en essayant de ne rien oublier. (p. 37)

TT Bunu başarabilmek için kendi kendime öyküler anlatıyor, **Deniz Mezarlığı**'nı içimden ezbere okuyordum.

Deniz Mezarlığı: Valery'nin ünlü bir şiiri. Türkçeye Sabri Esat Siyavuşgil çevirmiştir. Yukarıdaki örnekler onun çevirisinden alındı. (s. 58)

Gürsel, who has a good command of both the source and the target language, translated the original text into the target language with his interpretations and translation decisions. Since the bilingual translator Gürsel knows the readers of both the source and target texts, he makes explanations to provide information to the target language readers where he deems necessary. Gürsel made explanations where he deemed necessary. This shows that he knows the Turkish readers very well and that he can predict what they will know and what they will not know.

3.3. Transferring the expressions in the source text with figurative and idiomatic expressions belonging to the target culture

Idioms are stereotyped phrases that often have figurative meanings other than their literal meaning. Idioms are used to add fluency and charm to expression and are culture-specific; in other words, they reflect the cultural accumulation and values of the nation speaking that language. Idioms with figurative meanings cannot be translated into other languages, while idioms with literal meanings can be translated. The translation of idioms does not make sense in the other language. Because idioms are formed as a result of a cultural accumulation. Even if the same meaning can be given, the pleasing and attractive features of the idiom cannot be provided in the other language. "The comprehension of each idiom may require completely different prior knowledge and reception conditions. These conditions may require familiarity not only with the literary genre of the text but also with other aspects of it. Such an acquaintance may be particularly important in the translator's reception of a work he or she wishes to translate. It is an acquaintance with the extra-textual strings of the work. In short, acquaintance with the social and cultural context, literary traditions, and historical position in which this text is embedded" (Göktürk, 2012, p.130). "Transferring not only the communicative content of

the original text but also its unique expression with its syntax and stylistic features in a way that can provide a similar aesthetic effect in translation is an endeavour to establish formal equivalence. The idioms, puns, rhyme, metre, imagery, metaphors that constitute the discourse of literary works are the points that need to be taken into consideration in establishing such equivalence" (Göktürk, 2016, p. 77).

- ST C'était mon premier patriote *en chair et en os*. (p. 11)
 TT İlk kez *ete kemiğe bürünmüş* bir yurtsever görüyordum. (s. 22)
- ST Ils vont vers ce petit village couronné de fumées calmes. (p. 11)
 TT *Üstüne çöreklenmiş* sakin dumanların taçlandığı şu küçük köye gidiyorlar. (s. 23)
- ST Et c'est au printemps que cette impression d'être dedans pouvait devenir intolérable. (p. 13)
 TT Ve içerde olmak en çok ilkyazda *koyuyordu adama*. (s. 25)
- ST Des vieux qui *dérailent* et se mettent à hurler. (p. 14)
 TT "*Keçileri kaçırıp* ulumaya başlayan moruklar." (s. 27)
- ST *C'est comme ça presque* depuis le début du voyage. (p. 14)
 TT Yolculuğun başından beri *hep aynı terane*. (s. 28)
- ST *c'est nous qui payons les pots cassés*. (p. 14)
 TT "*Kabak da bizim başımıza patlar*." (s. 28)
- ST On commençait à peine à réaliser que ce n'était pas une *mauvaise blague*, qu'il faudrait vraiment rester des jours et des nuits comme ça, serrés, écrasés, étouffés. (p. 14)
 TT Böyle üst üste yığılmış, birbirimizi ezerek, günler, geceler boyu soluk bile alamadan bu vagona kalacağımızı, bunun bir *eşek şakası* olmadığını daha yeni yeni fark ediyorduk. (s. 29)
- ST *Il n'y allait pas par quatre chemins*, celui-là. (p. 15)
 TT Herif *bin dereden su getirmiyordu* ötekiler gibi. (s. 29)
- ST Il y a des gens dans un compartiment, et puis, *sans rime ni raison*, il y en a certains qui commencent à balancer tous les autres par la fenêtre. (p. 19)
 TT "Sonra *ortada fol yok yumurta yok*ken kalabalıktan birkaç kişi ötekileri pencereden dışarı atmaya başlamış." (s. 35)
- ST "*Ne pinaille pas*," répond-il. "Tu ne vas pas me dire que les Bulgares sont plus courants que les Bourguignons." (p. 19)

- TT “Seninkisi *öküz altında buzağı aramak*. Bulgarlara Bourgognelular kadar çok rastlanmaz herhalde.” (s. 35)
- ST “*Nom de Dieu*, en Bulgarie, ils sont bien plus courants que les Bourguignons.” (p. 19)
- TT “*Çattık belâya!* Elbette Bulgaristan’da Bourgogne’lulardan daha fazladırlar.” (s. 35)
- ST “*N’essaye pas de m’entortiller*”, dit le gars. (p. 19)
- TT “*Bin dereden su getirip* beni kandırmaya kalkışma şimdi,” diyor delikanlı. (s. 35)
- ST “Tu vois”, dit-il, péremptoire. “Ce n’est pas une histoire bulgare et c’est quand même plein de Bulgares. *Avoue que c’est louche*.” (p. 19)
- TT “Bak gördün mü!” diyor. “Bulgar öyküsü değil, ama içinde bir yığın Bulgar var. *Bu işte bir bityeniği olduğunu* kabul et.” (s. 36)
- ST “*Tu as l’air tout épaté* que ce soit Trèves”, dit le gars de Semur. (p. 20)
- TT “Treves’e geldik diye *ağzın bir karış açık kaldı*,” diyor Semurlu delikanlı. (s. 38)
- ST “Merde, oui”, je lui répons, “*j’en suis épaté*”. (p. 20)
- TT “Allah kahretsin!” diye yineliyorum. “gerçekten de öyle. *Ağzım bir karış açık kaldı*.” (s. 38)
- ST “*C’est ça, voilà, c’est ça*.” (p. 20)
- TT “Evet, *tam üstüne bastın*.” (s. 38)
- ST “*Oh tu charries*”, dit le gars. “*Tu charries drôlement*, cette fois.” (p. 20)
- TT “*Dalga geçiyorsun*,” diyor delikanlı, “bu kez gerçekten *işletiyorsun beni*.” (s. 38)
- ST “J’en suis convaincu”, dit-il, *solennel*. (p. 25)
- TT “Evet, gerçekten inanıyorum buna” diyor biraz *caka satarak*. (s. 46)
- ST On y arrive forcément, même à travers *ce dialogue de sourds*, décousu, que nous venons d’avoir. (p. 25)
- TT Alman nöbetçiyle yaptığımız şu başı sonu belirsiz *sağır diyalogunda* bile, iş dönüp dolaşıp aynı yere varıyor. (s. 47)
- ST Ils sont contents de leur formule, ils en ont plein la bouche, *ils ont inventé le fil à couper le beurre*. (p. 27)
- TT Buldukları çözüm yolundan öylesine hoşnuturlar ki, bu tümceyi hiç eksik etmezler ağzlarından. *Küçük dağları onlar yaratmıştır sanki*. (s. 48)

- ST *Personne ne disait rien.* (p. 33)
- TT *Kimseden çıt çıkmıyordu.* (s. 52)
- ST Nous l'avons traité de con, nous lui avons dit de *s'occuper de ses oignons*, à ce conard. (s. 34)
- TT Ona enayinin biri olduğunu, *burnunu ille de her işe sokması* gerekmediğini söyledik. (s. 53)
- ST “*Il fait soif*”, dit le gars de Semur. (p. 37)
- TT “İnsanın *dili damağı kuruyor.*” (s. 56)
- ST Il attendait que je dorme, la nuit, *pour dévorer ses provisions.* (p. 39)
- TT Geceleyin yiyecekleri *mideye indirmek* için benim uyumamı bekliyordu. (s. 60)
- ST “Faut croire que la nourriture nous serait *restée dans la gorge.*” (p. 41)
- TT “Yediğimiz *boğazımızda kalır* diye düşündük.” (s. 62)
- ST Ils reviennent de l'interrogatoire, éberlués. “Vous vous rendez compte, *ils m'ont tabassé.* Mais que voulez-vous qu'ils fassent, nom de dieu ? (p. 41)
- TT Sorgudan şaşkın şaşkın dönerlerdi: “Şu işe bak sen, *pestilimi çıkardılar* yahu!” Ya ne yapacaklarını sanıyordunuz? (s. 68)
- ST *Nous sommes debout*, brisés, dans la nuit qui n'en finira pas. (p. 48)
- TT *Pestilimiz çıkmış*, hiç bitmeyecek gecede ayakta duruyoruz. (s. 73)
- ST *La ville d'Eisenach était déserte*, quand le convoi de trois camions a mis le cap sur Paris. (p. 54)
- TT Üç kamyonluk kabile Paris'e doğru yola çıktığında Eisenach'ta *in cin top oynuyordu.* (s. 87)
- ST “S'il n'arrête pas, *on va devenir dingues*”, dit le gars de Semur.
Je le sens tout crispé, j'entends sa respiration haletante.
“*Dingues*, oui ça vous fera les pieds”, dit la voix derrière nous. (p. 56)
- TT “Bu herif susmazsa *keçileri kaçıracağız*,” diyor Semurlu delikanlı.
Artık sabrının tükendiğini anlıyorum. Soluk alıp veriş gittikçe hızlanıyor.
“*Keçileri kaçırınca* bir boka benzersiniz belki,” diyor arkamızdaki ses. (s. 92)
- ST Je le saurai plus tard, d'une façon précise. (p. 56)
- TT Bu yolculuğun *ne menem bir şey olduğunu* ilerde bütün ayrıntılarıyla öğrenecektim. (s.

93)

- ST “Alors, vieux”, me dit-il, “*tu t’en sortiras ?*” (p. 69)
- TT “Eee. ne haber babalık?” diye soruyor. “*Paçayı kurtaracak mısın?*” (s. 108)
- ST J'ai envie de lui dire qu'il m'emmerde, que ma mort ou ma survie ne le regardent pas. (p. 69)
- TT Kafa ütlediğini, ne ölümüne, ne de yaşamama *burnunu sokmaması* gerektiğini söylemek istiyorum. (s. 108)
- ST *Il m'embête à la fin.* Je trouve que ça s'entend, que je chante La Paloma. (p. 71)
- TT *Yediği naneye bak.* Ne yani, La Paloma'yı söylediğim anlaşılıyor mu? (s. 118)
- ST “Tu parles!” et il hausse les épaules. (p. 71)
- TT “Hadi canım sen de!” diyerek *omuz silkiyor.* (s. 118)
- ST Et cela ne me fait ni chaud ni froid, qu'on soit à Weimar, que ce soit Weimar. Je ne suis plus qu'une morne étendue piétinée par le galop des douleurs lancinantes. (p. 77)
- TT Buranın Weimar olup olmadığı umurumda bile değil. Ansızın saplanıveren acılardan *pestile dönmüşüm.* Bütün neşem kaçmış. (s. 124)
- ST *nous marchions en silence,* et nous n'avions toujours pas vu âme qui vive. (p. 90)
- TT Hiç kimseye rastlamamıştık yolda. *İn cin top oynuyordu.* (s. 138)
- ST *Il pleurait de joie car il savait que maintenant il pouvait mourir.* (p. 98)
- TT *Ölse bile gam yemezdi* artık. (s. 154)
- ST “Quelle idée”, dit-il, “*ça ne manquait pas,* les motos”. (p. 98)
- TT “Ne budalalık! Motor *kıtlığına kıran girmemişti* ya!” (s. 155)
- ST *Ça me porte un coup,* je dois dire. (p. 114)
- TT *Can evimden vurulmuşa dönüyorum.* “Hay Allah kahretsin!” diyorum. “Bok canına olsun!” (s. 170)
- ST Pinel avait dit qu'il ne marchait pas, il avait été scandalisé de ce projet, nous l'avons traîné dans la boue et depuis lors nous lui avons fait, dans la mesure du possible, la vie impossible. (p. 120)
- TT Pinel bize katılmayacağını, planımıza çok alındığını söylemişti. Biz de çamurun içine yuvarlamıştık onu. Ve her fırsatta *arabasının tekerine çomak sokar* olmuştuk. (s. 180)

- ST Il avait dit, dans un des moments où il ponctuait le récit de son fils de quelque considération générale sur la vie et les hommes, il avait dit qu'avec des Français comme celui-là, comme ce Philippe qui est notre copain, la France, *elle ne serait jamais perdue*. (p. 122)
- TT Az önce, oğlunun anlattıkları üstüne bazı genellemeler yaparken yaşam ve insanlar hakkındaki görüşlerini belirtmiş, arkadaşımız Philippe gibi Fransızlar oldukça Fransa'nın *sirtının hiçbir zaman yere gelmeyeceğini* söylemişti. (s. 181)
- ST Michel me regarde, d'un air las, il doit penser que je vais encore *emmerder tout le monde* avec mon habitude de mettre au point, de mettre les "i" sous les points. (p. 122)
- TT Michel bezgin bezgin bana bakıyor. Yine milletin *kafasını ütöleyeceğimi* sandı herhalde. (s. 181)
- ST C'est son fils qui *n'a pas eu de chance*, (p. 126)
- TT Ne var ki, oğlanın *talihi pek yaver gitmemiş*. (s. 187)

Idioms and proverbs are culture-specific and not exactly the same in every language. Not every proverb or idiom in one language may have an equivalent in another. It is always a challenge for the translator to find the equivalents of the stereotyped language units in the source text in the target language. The figurative and idiomatic expressions in *La Grand voyage* are not exactly equivalent in the target language Turkish. Nedim Gürsel has used many idiomatic and figurative expressions in his translation. Gürsel has transferred the stereotyped language units in the source language with stereotyped language units that have different equivalents in the target language. Gürsel's use of idiomatic and figurative expressions, which are specific to French culture and have no literal equivalents in Turkish, with idioms and proverbs in the target language shows his competence in both languages and cultures.

3.4. Deviated Sentence Uses

A subordinate clause is a sentence in which the predicate is used before other elements in order to make an element important and draw attention to the judgement; in other words, it is a sentence whose predicate is not at the end. It can be said that the structure of the run-on sentence gives harmony to the language. Word order does not require the lexical elements to be analysed separately. Criticism of word choice requires consideration of several points. These include contextual appropriateness, register and temporality.

- ST "C'est toujours dans la montagne, en Suisse", dit-elle, avec une moue désabusée. (p. 92)
- TT "Nedense hep İsviçre'de, dağda bir yerden söz ediyorsun," diye karşılık veriyor dudak bükerek. (s. 144)
- ST Les enfants juifs ne sont pas arrivés en pleine nuit, comme nous, ils sont arrivés dans la lumière grise de l'après-midi. (p. 102)
- Yahudi çocuklar bizim gibi gece yarısı gelmediler kampa. Öğleden sonra, o külrengi

- TT ışıkta geldiler. (s. 161)
- ST Et voici que brusquement il nous quittait, qu'il s'effondrait dans la nuit de ces douze ans passés, voici qu'il devenait l'une des preuves vivantes de cette horreur et de cette interminable nuit de douze années. (p. 114)
- TT Ve işte birden bırakıveriyordu bizi; on iki yıllık geçmişin karanlığına gömülerek. (s. 169)
- ST (...) suffisamment valable, pour mourir, il pensait, sûrement, qu'il lui fallait donner d'autres raisons de mourir, (...) (p. 117)
- TT Aslında, gövdesine işlenmiş alinyazısına bir karşı koyuştu bu. (s. 174)
- ST "Mais c'est vrai", dit-il, et il a souri, (...) (p. 118)
- TT "Ama yaptıkları doğru," diyor gülümseyerek. (s. 177)

Writers prefer to use run-on sentences in order to add harmony and literariness to the discourse. In Gürsel's fictional texts, the use of the transpositional sentences is frequently encountered. As a writer, Nedim Gürsel, in the act of translation, occasionally uses the use of the subordinate clause in order to make his expression literary and to add harmony to the narration. The fact that he prefers the use of the transpositional sentence in the act of translation can be seen as an example of the interaction between the activities of writing and translation.

3.5. Transferring the expressions in the source text in a way that can provide aesthetic effect

Literary texts have an aesthetic and emotional function rather than informative value and use poetic/literary language. In literary works, closed or polysemous words or groups of words are frequently encountered and narrative and content have an integrity that cannot be separated from form. Authors have a style in their literary texts. Among the elements that constitute this style are points such as how the text is constructed and which tools are used (Gürçağlar, 2014, p. 34).

The author of the source text may use irony, humour, language games, surprise and excitement to create emotional impact on the readers. During the analysis of the translated text, it is necessary to analyse to what extent these emotions are realised on the readers of the target text. According to Gürçağlar, due to the linguistic and stylistic features of literary texts, the translator should approach the text in a way to recognise all layers of meaning and all possible interpretations. A work of literature belongs to a context in the source culture and exists through the interpretations of people belonging to that culture and language (2014, p. 36).

In terms of the typology of the text, the source text, which is the subject of our study, is a work of fiction; therefore, aesthetic and stylistic concerns come to the fore for the author in fictional texts. This situation requires a mutual analysis of the styles of the translation text and the original text. The use of implicit and rich language, the need to reflect the author's style, the intertwinedness of literature with culture and society and its aesthetic functions require a different approach to these texts (Gürçağlar, 2014, p. 38).

- ST (...) je me souviens qu'on voyait certains de ces survivants s'effondrer en route, comme si leur vie en veilleuse dans l'entassement des cadavres gelés des wagons brusquement s'éteignait, (...) (p. 105)
- TT Yolda yürürken sapır sapır dökülüşlerini anımsıyorum. Vagonda donmuş ceset yığınlarını bir gece lâmbası gibi aydınlatan yaşamları ansızın sönuveriyordu sanki. Kendi buluşları olan ya da yukardan gelen bir buyrukla düzenlenen bir süre avidir başladı böylece. (s. 162)
- ST Et nous n'avons plus jamais abordé ce sujet, ni au cours des jours qui ont suivi, pendant que nous recherchions la trace de Hans, ni plus jamais. Et maintenant que le temps de l'oubli est venu, c'est-à-dire, maintenant que ce passé revient plus fortement que jamais en mémoire, je ne peux plus le raconter à Michel. Je ne sais plus où trouver Michel. (p. 115)
- TT Daha sonra hiç dönmedik bu konuya. Ne Hans'ı ararken ne de daha sonra bu konuyu hiç açmadık. Unutma zamanının geldiği şu andaysa, yani geçmiş iyice yer etmişken belleğimde, başımdan geçenleri Michel'e anlatamam. Nerede olduğunu bile bilmiyorum çünkü. (s. 173)
- ST (...) et son regard est une pluie d'avril traversée de soleil, une allégresse de gouttelettes brillantes, une giboulée qui se déverse sur la figure penchée, pensive, mâchonnante, (...) (p. 117)
- TT Sanırsın ki bakışları kırkikindi yağmurları! Güneşte parlayan damlacıklar, birden doluyla karışık indiriveren sağanağa dönüşüyor. Bakışları, çiftçi kadının o yağmurlu, şen şakrak bakışları oğlunun düşünceli, durmadan bir şeyler geveleyen yüzünden hiç ayrılmıyor. (s. 175)
- ST Une sorte de silence s'installe. Les S. S. doivent reprendre leur souffle. Les chiens aussi. On entend le chuintement des milliers de pieds nus dans la neige boueuse qui recouvre l'avenue. Les arbres bruissent dans la nuit. Il fait très froid, tout à coup. Les pieds sont insensibles et raides, comme des bouts de bois. (p. 148)
- TT Sessizlik oluyor. SS'ler biraz soluk almak için durdular herhalde. Köpekler de öyle. Çamurlu karın üstünde sürünen binlerce çıplak ayağın hışırtısı duyuluyor. Ağaçlar uğulduyor gecenin içinde. Birden hava soğuyuveriyor. Ayaklar tahta parçaları gibi sert, duyarsız. (s. 212)
- ST Car il évoque instantanément la profondeur d'un univers hostile, qui les encercle, même si sa surface baigne dans un calme relatif, même si en surface les rapports des soldats d'occupation avec le monde qui les entoure se déroulent sans heurts trop visibles. D'un coup, cette femme marchant vers lui, tête haute, le long de cette colonne de prisonniers, évoque pour le soldat allemand mille réalités de coups de feu partant dans la nuit, d'embuscades meurtrières, de partisans surgis de l'ombre. (p. 153-154)

- TT Birbirlerine çifter çifter zincirlenmiş, ortak duygularını dışavurma olanağı ellerinden alınmış bu insanların yalnızlığını, hem kendinin hem onların yalnızlığını ve sessizliği bir anda bozuveren bu çığlık, ya da bu bir tek sözcük, kadının biraz ilerisinde yürüyen Alman askerinin dikkatini çekmişti. (s. 221)
- ST (...) il lui semble bien qu'ils en arrivent par là au bout du voyage, que c'est ainsi, en effet, parmi les vagues sonores de cette noble musique, sous la lumière glacée éclatant en gerbes mouvantes, qu'il faut quitter le monde des vivants, cette phrase toute faite tournoie vertigineusement dans les replis de son cerveau embué comme une vitre par les rafales d'une pluie rageuse, quitter le monde des vivants, quitter le monde des vivants. (p. 159)
- TT Birden o soylu ve görkemli müziğin soğuk ocak gecesinde havalanıp gökyüzündeki duru bir dinginliğe doğru uzadığını algılar gibi oluyor. Biliyor artık, yolculuk bitti. Bu soylu müziğin dalgaları ve parlak ışık demetinin buz saçan donukluğu altında canlıların dünyasından ayrılmaları gerektiğini anlıyor. Bu kalıp tümce, öfkeli bir sağanağa yakalanmış cam gibi içeriden buğulanan beyninin kıvrımlarında baş döndürücü bir hızla dönmeye başlıyor ansızın; canlıların dünyasından ayrılmak, canlıların dünyasından ayrılmak. (s. 224-225)

Gürsel translated the sentences in the original text with a poetic narrative style and a literary discourse. It can be said that Gürsel's authorial qualities as a writer of fiction texts shape his translation style and determine his translation decisions: "Gürsel has a poetic narrative style that relies heavily on imagery. But these are not images that suffocate and blur the meaning. If anything, it can be said that he 'visualises' his stories a little too much. Another striking feature is that all of his stories have multiple adjectives" (Akathı, 2008, p. 184).

4. CONCLUSION

Our study consists of Jorge Semprun's novel *Le Grand voyage* and Nedim Gürsel's translation of *Büyük Yolculuk*. In the study, the translation of *Le Grand voyage* by the bilingual writer-translator Jorge Semprun and the translation of *Büyük Yolculuk* by the bilingual writer-translator Nedim Gürsel are analysed in the context of "equivalence in translation", "bilingualism and translation", "the interaction of authorship and translation".

Knowing two languages is a prerequisite for translation, but it is not enough. Not every bilingual individual is a translator. Bilingualism in translator competence is realised when language use in both languages is effective and at the same level.

Nedim Gürsel, who completed his secondary and high school education at the French-language Galatasaray High School and his graduate studies at the Sorbonne University in Paris, has "elite bilingualism". Gürsel's acquaintance with French started in the family and at an early age, as his parents were both literary translators from French. As an academic who teaches Turkish literature, Gürsel has written numerous academic articles on philology, literary criticism, translation studies, comparative literature, literary theory and theories.

Gürsel, who has produced many works in almost every genre of literature, is a writer who is aware of the form and function of the fictional text, has a command of poetic and literary style, and is skilled in the use of word games and arts. The work *Le Grand voyage* translated by Gürsel is a fictional text and Gürsel has made a very successful translation in terms of conveying the unique narrative style and form of the fictional text.

Fictional texts cannot be separated from the cultural codes of the society from which they emerge and come into existence. It is important to have a full command of both the source and the target language and culture, and to know what linguistic usages such as slang, idioms, proverbs and folk sayings in the source text correspond to in the target language and culture. As a bilingual writer, Gürsel has an equivalent competence in both his mother tongue and French with its cultural elements. The fact that he makes explanations and substitutions in the translated text shows that he knows what the target reader knows and what is unfamiliar to him.

The text chosen by the translator is important in the act of translation. Being familiar with the subject matter is the key to deciphering the implicit meanings of the text. Gürsel is familiar with the subject matter of the source text and has the relevant intellectual competence. The translator is expected to have a strong background in these components, which we can call “extra-textual elements”. There are certain parallels between the ideological views of Gürsel, who was a supporter of leftist ideology in his youth, and Semprun. It can be said that Gürsel specifically chose this text for translation. Gürsel’s unfamiliarity with the terminology and jargon of leftist ideology increased his success in translation.

Le Grand voyage is a work written by Jorge Semprun in French, his second language. In his text, Semprun did not resort to language and word games, did not use connotations, metaphors and closed discourse, did not prefer an implicit and polysemous discourse style, and followed a plain and comprehensible narrative style consisting of short sentences. In the work, which is in the genre of autobiography, the events are narrated in the past tense. It can be said that all these features facilitated the translation. Nedim Gürsel, who is a writer, has occasionally used transposed sentences in his translated work and has carried out the translation in an aesthetic and literary style.

REFERENCES

- Akatlı, F. (2008). *Öykülerde dünyalar*. [Worlds in stories] İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Batista, C. (2013). *Çevirmenin başucu kitabı*. [The translator’s bedside book] Çev. Füsün Ataseven. İstanbul: Diye Yayınları.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: H. Holt and Company.
- Göktürk, A. (2016). *Çeviri: Dillerin dili*. [Translation: Language of languages] 12. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Göktürk, A. (2012). *Sözün ötesi*. [Beyond the word] 5. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gürçaçlar, Ş. T. (2014). *Çevirinin ABC’si*. [The ABC of translation] 2. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Gürsel, N. (1997). *Başkaldıran edebiyat*. [Literature in defiance] İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Gürsel, N. (2015). *İki arada bir derede Türk'ün iç çekişi* [The inner struggle of a Turk caught between two stools and a creek], (Çev. Ali Tilbe), *Göç Dergisi*, Mayıs 2015.
- Haugen, E. (1953). *The norwegian language in america: a study in bilingual behaviour*. Philadelphia: Penn, University of Pennsylvania Press.
- Neubert, A. (2000). Competence in language, in languages and in translation. *Developing Translation Competence*, (Ed.) (pp. 3-18) by C. Schaffner, B. Adab, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Presas, M. (2000). Bilingual Competence and Translation Competence. In *Developing Translation Competence*, (p. 19 – 21), Schaffner, Christina and Adab Beverly, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Semprun, J. (1985). *Büyük yolculuk* [Le Grand voyage]. Çev. Nedim Gürsel. 2. Baskı. İstanbul: Can Yayınları.
- Semprun, J. (2016). *Le Grand voyage*. Paris: Editions Gallimard.
- Vardar, B. (2001). *Çeviri konuşmaları, Dilbilim yazıları*. ["Translation talks", Linguistics writings] İstanbul: Multilingual Yayınları.

Geliş Tarihi: 15.05.2023
Kabul Tarihi: 29.10.2023

Düzeltilmiş Sürümün Ulaştığı Tarih: 20.10.2023
Çevrimiçi Yayın Tarihi: 15.11.2023

Citation: Şahin, C. (2023). Bilingual Author-Translator Nedim Gürsel's Translation of Jorge Semprun's Büyük Yolculuk as An Example of the Interaction Between Author and Translator Identities. *Turkophone*, 10(3), 198-216. <https://dx.doi.org/10.55246/turkophone.1291363>

YAZAR VE ÇEVİRMEN KİMLİKLERİ ARASINDAKİ ETKİLEŞİME ÖRNEK OLARAK İKİ DİLLİ YAZAR ÇEVİRMEN NEDİM GÜRSEL'İN JORGE SEMPRUN'DAN YAPTIĞI BÜYÜK YOLCULUK¹

Can ŞAHİN*

ÖZET

“İki dillilik”, bireyin iki dili konuşması, iki dile tam anlamıyla hâkim olması şeklinde tanımlanabilir. İki dilli olmak ikili bir kimliğe sahip olmayı gerektirir. Bir metni bir dilden başka bir dile aktarma eylemi olarak tanımlanan “çeviri” için iki dillilik bir ön koşuldur. İki dilliliği yazarlık faaliyetleriyle öne çıkan yazarlar açısından irdelediğimizde yazarlık ile çevirmenlik faaliyetleri arasında etkileşim olduğunu söylemek mümkündür. 1971 yılından bugüne Paris’te yaşamını sürdüren ve 2019 yılına kadar Sorbonne Üniversitesi ile Inalco’da Türk edebiyatı dersleri veren ve CNRS’te Türk Edebiyatı üzerine araştırma başkanı olarak görev yapmış olan Nedim Gürsel roman, biyografi, gezi yazısı, şiir, çeviri gibi farklı yazınsal türlerde eserler kaleme almaktadır. Kurmaca türündeki eserlerini Türkçe yayımlayan Gürsel, kendini Frankofon olarak değil, Türkçe yazan bir yazar olarak nitelendirmektedir. Eserleri birçok dile çevrilen Gürsel, eserlerinin Fransızca çevrilerinde çevirmeniyle iletişim halinde kalarak anlam karmaşasına mahal vermemek adına gerekli uyarı ve önerilerde bulunduğunu belirtir. Bu çalışmada kaynak metin olarak Jorge Semprun’un Le Grand voyage adlı eseri ve hedef metin olarak Nedim Gürsel’in Büyük Yolculuk çeviri eserinin karşılaştırmalı analizi sunulacaktır. İki dilli yazar çevirmen Nedim Gürsel’in 1977 yılında Jorge Semprun’un Le Grand voyage adlı eserinin Büyük Yolculuk adıyla yaptığı çevirisinden hareketle yazınsal eserle yazınsal çeviri arasındaki etkileşim ortaya konulacaktır. Çalışmada iki dilli yazar çevirmen Nedim Gürsel’den hareketle iki dillilik olgusu ile çeviri faaliyetinin bağlantısını ortaya koymak ve bu bağlantıyı kuramsal boyutta tartışmak hedeflenmiştir. Ayrıca Nedim Gürsel’in kaleme aldığı eserler ile çevirdiği eser arasındaki biçimsel etkileşimleri araştırmak ve iki dilliliğin yazarlık faaliyetine etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İki dillilik, yazınsal çeviri, çevirmen yazar, Nedim Gürsel, Jorge Semprun, Büyük Yolculuk.

¹ Bu çalışma 4. Uluslararası Avrupalı Türkçe ve İkidillilik Çalışmaları Kongresinde sunulmuştur.

* 0000-0001-8038-9906, Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Türkiye, csahin@erzincan.edu.tr

1. GİRİŞ

İki dillilik (İng. bilingualism; Fr. bilinguisme; Alm. zweisprachigkeit, bilingualität, bilingualismus) Türk Dil Kurumu sözlüğünde iki dillilik kavramı, “İki dilli olma durumu” ve iki dilli kavramı, “İki ayrı dile sahip olan”, “İki ayrı dili okuyup yazma gücünde ve becerisinde olan” şeklinde tanımlanmıştır. İki dillilik olgusunu şekillendiren değişkenlerin varlığı bu kavramın ortak ve tek bir tanımını yapmayı güçleştirmektedir. Leonard Bloomfield (1933, s. 56) iki dillilik için, “her iki dili de ana dili gibi konuşup aktif bir şekilde kullanmak” şeklinde bir ölçüt koyarken, Einar Haugen (1953, s. 7) kişinin iki dilli olabilmesi için iki dili de kusursuz bir şekilde konuşmasının gerekli olmadığını savunur. Bloomfield ve Haugen dışında birçok araştırmacı iki dilliliğin tanımı ve iki dilli bireylerin ikinci dili bilme düzeyleri ve ne ölçüde bilmeleri gerektiği hususunda birbirine yakın ve uzak görüşler sunmuş ve iki dilliliği sınıflandırmışlardır.

Birçok türü olan iki dilliliğin en bilinen türleri “bireysel” ve “toplumsal iki dillilik”tir. Bireyin bu dilleri edinimi ve öğrenimi açısından çeşitli iki dillilik türleri tanımlanmıştır. İki dillilik türü ve düzeyini çalışmamızın konusu olan iki dilli yazar Nedim Gürsel özelinde ortaya koyacak olursak, Gürsel’i “bireysel” ve “elit iki dilli” olarak nitelendirebiliriz. Bloomfield bireysel iki dilliliği, “İki dili de birbirine yakın seviyede bilmek, iki dili de ana dilini konuşur gibi etkin bir şekilde kullanabilmek” (1935, s. 56) şeklinde tanımlar. Düzey olarak elit iki dillilik, oldukça yüksek eğitim düzeyine sahip ve eğitiminin bir kısmının yabancı dilde gerçekleştiği iki dillilik düzeyini ifade eder.

İki dillilik çeviri faaliyeti için ön koşuldur. Kültürlerarası iletişimi olanaklı kılarak bilgi aktarımını sağlayan çeviri faaliyeti, özgün dildeki bir metnin farklı bir dildeki yeni bir metne dönüştürülmesi sürecidir. Gürçağlar çevirinin kaynak yazar- kaynak metin- çevirmen- çözümleme- yeniden yapılandırma- erek metin- erek okur süreçlerinden meydana geldiğini belirtir (2014, s. 30). Berke Vardar çeviriyi “doğal bir dildeki bildirilerin anlamsal ve işlevsel eşdeğerlik sağlanarak bir başka dile aktarılması” şeklinde tanımlar (2001, s. 107). Çeviri edimi için dil, metin, konu, kültür ve aktarım donanımı gereklidir (Neubert, 2000, s. 7).

Gürsel’e göre çevirmenin en başta bilmesi gereken hususlar kaynak metnin işlevi, metnin yazarı tarafından hangi bağlamda, ne amaçla ve hangi okurları hedef alarak oluşturduğudur. Her çevirmen, seçtiği metnin amaç dildeki yaklaşık anlamını araştırmadan önce, kaynak dildeki işleyişini kavrayıp, tüm biçimsel öğeleri, ses düzeni ve ölçüye değgin özellikleri saptamalı ve ardından bunları amaç dilin özellikleri açısından ele almalıdır (1997, s. 88- 89).

Akşit Göktürk’e göre “aktarabilme yetisi, çevirmenin hem doğru aktarma, hem de çeviri dilinde örgütlenme çabalarının temelidir. Bu yeti dil içi, dil dışı olmak üzere iki şekildedir. Dil içi yeti, kaynak metnin alımlanışı ile çeviri metnin yeniden üretilmesi edimlerini ihtiva eder. Dil dışı ise çevirmenin iki dil, kültür, toplum, tarih değerleriyle tanışıklık yetisidir” (2016, s. 94).

Presas, iki dilli bireyin zihnindeki dilsel etkinlik türünün, çevirideki üretme sürecini koşullandırdığını öne sürer. Presas, her bir dilin sözlüksel öğelerinin ayrı bir zihinsel içerik repertuarına dönüştüren eşgüdümlü çevirmeni ideal çevirmen olarak nitelendirir (Presas, 2000, s. 27).

1.1. Problem

Çalışmamızın odak noktası iki dilliliğin çeviri edimine katkıları, tam ve doğru bir çeviri faaliyeti için ne düzeyde iki dilliliğin gerekli olduğu ve iki dilli yazarların yazma ve çeviri faaliyetleri arasındaki etkileşimleri tespit etmektir. Çalışmamız, (İspanyolca Fransızca) iki dilli yazar Jorge Semprun’un Le Grand voyage adlı eserini 1977 yılında Büyük Yolculuk adıyla çeviren (Türkçe Fransızca) iki dilli yazar çevirmen Nedim Gürsel’den hareketle temellendirilecektir. Hem kaynak hem hedef metinde

kullanılan dilin anlamsal, sözlüksel, dilbilimsel ve biçimsel analizi yapılacaktır. Yapılan sorgulamalarla iki dilli yazarların yazınsal eserleri ile yazınsal çevirileri arasında herhangi bir etkileşimin olup olmadığı ya da ne ölçüde olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Çalışmamızda Nedim Gürsel özelinde iki dilli bireylerin çeviri faaliyetinde karşılaştıkları zorluklara dönük ne tür stratejiler izlediklerini tespit etmek ve bir yazar çevirmen olan Nedim Gürsel'in yazdığı ve çevirdiği eserler arasındaki etkileşimleri araştırmak amaçlanmıştır. Nedim Gürsel'den hareketle iki dillilik ve çeviri kavramları bir arada ele alınarak, çeviri için ön şart olan iki dilliliğin yanında hangi yetkinlik düzeyinin ve donanımların gerekli olduğu ve yazar çevirmenlerin çeviri metinlerinde yazarlık kimliklerinin yansımalarına dönük tespitler sunulacaktır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Çalışma ile iki dilliliğin çeviri edimi için tek başına yeterli olup olmadığı hususunun netleştirilmesi ve yazar çevirmenlerin kurmaca metin çevirilerinde aldıkları kararların ve çeviri stratejilerinin erek metinde herhangi bir anlam kaybına yol açıp açmadığının tespiti mümkün olacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

Çalışmamızda Jorge Semprun'un *Le Grand voyage* romanı ile Nedim Gürsel'in *Büyük Yolculuk* çevirisi incelenecektir.

2. YÖNTEM

Çalışmamız nitel bir araştırmadır ve veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir.

2.1. İnceleme Nesnesi

Çalışmamızın inceleme nesnelere Jorge Semprun'un *Le Grand voyage* romanı ile Nedim Gürsel'in *Büyük Yolculuk* çevirisidir. Semprun'un *Le Grand voyage* romanı ilk kez Nedim Gürsel tarafından Türkçeye çevrilmiş ve 1977 yılında Milliyet Yayınları tarafından *Ölüme Yolculuk* adı ile yayımlanmıştır. Nedim Gürsel'in çeviri romanının ikinci baskısı 1985'te Can Yayınları tarafından *Büyük Yolculuk* adı ile yayımlanmıştır. Nedim Gürsel'in çevirisi *Le Grand voyage* romanının Türkçeye yapılan ilk ve tek çevirisidir. Bu eser aynı zamanda Nedim Gürsel'in de ilk çeviri eseridir. İki dilli bir yazar çevirmen Jorge Semprun, *Le Grand voyage* adlı romanını anadili İspanyolca değil de ikinci dili olan Fransızca kaleme almıştır. Nedim Gürsel bu romanı ikinci dili olan Fransızcadan Türkçeye çevirmiştir; ikinci dilde yazılan bir eserin ikinci dilden çevirisi söz konusudur.

2.1.1. İki Dilli Bir Yazar Jorge Semprun ve *Le Grand Voyage* Romanı

İspanyol asıllı Fransız yazar, senarist ve politikacı Jorge Semprun 10 Aralık 1923'te Madrid'te doğmuştur. On iki yaşındayken patlak veren İspanyol iç savaşı General Franco'nun yenilgisiyle sonuçlanınca, Semprun ailesi Fransa'ya iltica eder. Semprun 1941'de, Alman işgaline karşı Fransa'daki silahlı direniş hareketine katılır ve silah ve patlayıcı madde uzmanı olarak görev alır. 1942'de İspanya Komünist Partisi'ne katılır. Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe eğitimi aldığı 1943'te Gestapo tarafından tutuklanır ve Buchenwald toplama kampına gönderilir. 1945'te Paris'e dönen Semprun, 1952 yılına kadar Unesco'da çevirmen olarak görev yapar. 1953'ten itibaren Franco rejimine karşı İspanya Komünist Partisi Merkez Komitesi tarafından örgütlenen direnişte yer alır ve ardından Merkez Komiteye girer. 1964 yılında görüş ayrılıkları nedeniyle partiden ihraç edilen

Semprun, 1963'te ilk romanı *Le Grand voyage'ı* yayımlar ve bu romanıyla Formentor Ödülü'nü alır. 1988-1991 yılları arasında İspanya Kültür Bakanı olarak görev yapan Serprum, 2011'de Paris'te hayatını kaybeder.

Semprun Buchenwald Nazi toplama kampındaki tanıklıklarını 1962'de -kamptan kurtuluşundan yaklaşık yirmi yıl sonra- kaleme aldığı *Le Grand voyage* adlı ilk romanında okuyucuyla paylaşır. İki bölümden oluşan romanın ilk bölümünde, Buchenwald Kampı'na yapılan tren yolculuğundan, ikinci bölümde Buchenwald Kampı'nda yaşanan olaylardan bahsedilir. Çalışmamızın inceleme nesnesi olan *Le Grand voyage* eseri özyaşamöyküsü niteliğinde kurmaca bir metindir. Romanın yazarı Semprun, eserde romanın başkışisi ve ben anlatıcı olarak hem kendi yaşadıklarını, hem de çevresinde bulunan kişilerin öykülerini anlatan bir kişi olarak konumlanmıştır. Bu eser Semprun'un ikinci dili olan Fransızca kaleme aldığı bir eserdir. Kaynak eserin edebiyat eseri olması, kurmaca bir metin olması, anı tarzında kaleme alınmış olması ve yazarın eserini anadili olan İspanyolca değil de ikinci dili olan Fransızca kaleme almış olması çeviriye ilişkin tespitlerimizi belirleyecek hususlardır.

Nedim Gürsel, Jorge Semprun'la *Büyük Yolculuk* romanı üzerine 5 Ocak 1978'de Paris'te yaptığı röportajda Semprun'a romanını neden anadili olan İspanyolca değil de ikinci dili olan Fransızca kaleme aldığını sorar. Semprun, romanda anlatılan olayların Fransa'da geçtiğini ve yaşadıklarını okuyucuya bu dilin kelimeleri ile duyumsatabileceğini ifade eder:

“Hele Büyük Yolculuk'u İspanya'da yazdığım düşünülürse size hak vermemek elde değil. Herkes İspanyolca konuşuyordu çevremde, ben de günlük yaşantımda Fransızca'yı aklıma bile getirmiyordum. Ama romanda anlattığım dünya, kendi yaşam deneyimimden yola çıkarak betimlediğim Direniş günleri ve toplama kampı, Fransızcaya sıkı sıkıya bağlı bir gerçeklikti. En azından benim için, benim yaşantım açısından böyleydi bu. Söz konusu gerçekliği Fransa'da yaşamış, Direniş hareketini, sonra da toplama kamplarını Fransızca sözcükler aracılığıyla tanıdım. Yirmi yaşımın dünyasında, sizin Türkçeye Büyük Yolculuk adıyla çevirdiğiniz bu korkunç yolculuğun karabasanında, İspanyolca değil Fransızca sözcükler vardı. Ve romanı yazarken içinde bulunduğum özel koşullara, İspanyolcanın yaşamımdaki somut varlığına karşın, doğallıkla Fransızca yazıldı Büyük Yolculuk. Çünkü anlattığım dünya Fransızca yaşadığım bir gerçeklikten kaynaklanıyordu” (Gürsel, 1985, s. 232).

2.1.2. Anadiline Tutkuyla Bağlı İki Dilli Yazar Çevirmen Nedim Gürsel ve *Büyük Yolculuk* Çevirisi

Nedim Gürsel, iki dillilik olgusu ve yazarlık faaliyeti arasındaki etkileşimi temellendirmeye müsait bir yazardır. Fransızca Türkçe iki dilli yazar çevirmen Nedim Gürsel çevirmen kimliğinden ziyade öykücü ve romancı kimliği ile öne çıkar. Nedim Gürsel sekiz yıl süren ortaokul ve lise eğitimini Fransızca eğitim veren Galatasaray Lisesi'nde tamamlar. Galatasaray Lisesi Nedim Gürsel'in Fransızca öğrendiği ve Fransızca eserleri özgün dillerinden okuma olanağı bulduğu bir eğitim kurumu olarak onu kültürel açıdan etkilemiştir. Bu yönüyle Nedim Gürsel'in iki dilliliği “elit iki dillilik” olarak nitelendirilebilir.

Dünya üzerinde genel olarak iki dilliliği oluşturan temel olgular sürgün ve göçtür. Sürgün ya da göç nedeniyle farklı bir dilin konuşulduğu ülkede yaşayan yazarlar, eserlerini ikinci dilde kaleme alarak “iki dilli yazar” vasfını kazanırlar. Nedim Gürsel'e, 1970'te Atao Behramoğlu ile İsmet Özel'in çıkarttığı *Halkın Dostları* dergisinde Gorki ve Lenin üzerine yayımlanan bir yazısı nedeniyle dava açılır. Bu sırada Fransız filolojisi birinci sınıf öğrencisi olan Gürsel, kazandığı öğrenim bursu ile Paris'e gider ve 1975 yılında Paris Sorbonne Üniversitesi Modern Fransız Edebiyatı bölümünde lisans eğitimi alır, aynı üniversitenin karşılaştırmalı edebiyat dalında doktora yapar. 1979 yılında Türkiye'ye

dönen Gürsel'e, 1976'da Türk Dil Kurumu ödülü aldığı *Uzun Sürmüş Bir Yaz* (1975) adlı eseri nedeniyle sıkıyönetim mahkemesince devletin güvenlik kuvvetlerini tahkir ve tezyif, orduya hakaret suçlamasıyla dava açılır ve *İlk Kadın* (1982) adlı eseri müstehcenlik içermesi gerekçesiyle toplatılır. Bu süreçte Gürsel “gönüllü sürgünlük” olarak nitelendirdiği Paris'e yerleşme kararı alır. Gürsel sürgünlüğün onu anadilde yazmaya yönlendirdiğini ifade eder: “Bazı yazılarımda sürgün ve edebiyat ilişkisini hangi gerekçelerle ele aldığımı, neden bu ilişkinin daha çok dilsel yönü üzerinde durduğumu daha iyi anladım. Bu çabada kendi konumumu, ‘yurtsuzluğumu’ ön plana çıkarma eğilimi içinde olduğum kesin. Ama bir yurdum var benim, Türkçe yazıyorum” (Gürsel, 2013, s. 295).

2019 yılına kadar Sorbonne Üniversitesi ve Inalco'da Türk Edebiyatı dersleri veren Nedim Gürsel, CNRS'te (Fransa Bilimsel Araştırmalar Ulusal Merkezi) Türk Edebiyatı biriminde araştırma başkanı olarak görev yapar. Akademisyen kimliği Nedim Gürsel'e, ikinci dili olan Fransızca'yı anadili düzeyinde bilme ve her iki dili de gündelik yaşam pratiklerinde kullanma yetkinliği kazandırmıştır.

“PEN Yazarlar Derneği”, “Paris Yazarlar Evi” ve “Akdeniz Akademisi” üyesi olan ve edebiyatın hemen bütün türlerinde eser veren Gürsel, şu ana kadar sekiz öykü, beş roman, kırk kısa şiir, on deneme, on bir gezi yazısı, altı inceleme, iki çeviri, bir otobiyografi ve bir röportaj kaleme almıştır. Yazarın birçok hikâye ve romanı başta Fransızca olmak üzere yirmiden fazla dile çevrilmiş, yirmi beş ülkede yüze yakın kitabı yayımlanmıştır. Öykücü ve romancı kimliği ile bilinen Nedim Gürsel'in çalışmamıza konu olan *Büyük Yolculuk* çevirisi kurmaca bir metindir.

Edebiyat alanında ulusal ve uluslararası çok sayıda ödül alan Nedim Gürsel, yazın yaşamını Türkçe ve Fransızca iki dil arasında sürdüren iki dilli ve iki kültürlü bir yazardır: “(...) yaşadığım ortamda konuşulan dil Türkçe değil; Fransızca. Akşam televizyonda haberleri açtığımda dünyada olup bitenleri Fransızca izliyorum. Bakkala gidip alışveriş yaptığımda Fransızca konuşuyorum. Üniversitede derslerimi Fransızca veriyorum. Çeşitli etkinliklere katıldığımda Fransızca konuşuyorum. Bu bana şöyle bir avantaj sağlıyor: Türkçeyi yazımsal bir dil konumunda görebiliyorum ve dışarıdan bakabiliyorum. O bakımdan da daha titizim. Bunda, ilk kitabım “Uzun Sürmüş Bir Yaz”la Türk Dil Kurumu Ödülü almış olmamın da bir rol oynadığını düşünüyorum. O ödülün bana verdiği sorumlulukla birlikte Türkçeden vazgeçmek şöyle dursun, onu en iyi biçimde nasıl kullanabileceğim önemli oldu her daim. Anadilime sadık kaldım”.

Gürsel'in iki dilliliği, iki kültürlülüğü ve çevirideki yetkinliğinde anne ve babasının payı yadsınamaz. Gürsel'in babası Fransızca, annesi matematik öğretmenidir ve her ikisi de Fransızcadan Türkçeye çeviriler yapmıştır.

Gürsel, inceleme yazılarını, köşe yazılarını ve denemelerini Fransızca, kurmaca eserlerini Türkçe kaleme almaktadır. Onun için “anadili bir saplantı, Fransızca ise bir görevdir (Gürsel, 2015, s. 6). Gürsel'in doğrudan Fransızca yazdığı on kitabı vardır. Ona göre edebiyat dil içinde yapılan bir etkinliktir. Dolayısıyla gönüllü olsun ya da zoraki olsun, dil, sürgündeki yazarın tutunabileceği bir daldır: “Otuz yılı aşkındır Paris'te yaşamama karşın kendimi, Kafka'nın lambasının her zaman yanık olduğu o mahzende yaşıyor gibi hissediyorum. Doğrusu, bir kentte ya da bir ülkede değil, salt iki dilde yaşıyorum. Açıkçası, arkamda birkaç Fransızca ve bir dizi Türkçe yazılmış kitap bırakmış olarak diyebilirim ki, kendimi iki dil arasında, yani iki arada bir derede buluyorum. Bu çifte iyelik durumu, yaşanması kolay bir şey değildir; kimi zaman bunun gerçekten üstesinden gelip gelemeyeceğimizi, daha doğrusu bütünüyle farklı olan iki dilsel evrende bir arada yaşamayı başarıp başaramayacağımızı kendi kendime soruyorum Algı Görüngübilimi'nde Merleau Ponty, böyle bir durumun olanaksızlığına vurgu yapıyor: ‘Birçok dil konuşabiliriz, ama bunlardan biri her zaman içinde yaşadığımız dil olarak kalır. Bir dili bütünüyle içselleştirmek için, evreni o dilin penceresinden görmek gerekir ve hiçbir

zaman evrene iki ayrı pencereden bakamayız.’ Bir çekirdeğin meyvesinin içinde saklı olması gibi, Türkçe, benim yazılarımda, içinde olduğum bir sığınaktır. Ana dilimde yazıyorum ve bu beni rahatlatıyor. Ancak günlük yaşamım, peşimi bırakmayan Fransızca ile çevrilidir” (Gürsel, 2015, s. 5).

2.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada elde edilen veriler doküman analizi yöntemiyle bir araya getirilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışma için içerik analizi yöntemiyle inceleme yapılmış ve elde edilen veriler içerikleri bakımından sınıflandırılarak bulgular bölümünde sıralanmıştır.

3. BULGULAR

Metni iletişim işleviyle görüp kavrayabilmek, çevirmenin yalnız iki dili yeterli ölçüde bilmesini değil, iki kültürden birçok yönden haberdar olmasını, bir kurumca dünyayı gözünde canlandırabilecek ölçüde devingen bir düş gücüne sahibi olmasını gerektirir (Göktürk, 2012, s. 146).

İncelememize konu olan kaynak metin Jorge Semprun’un ikinci dili olan Fransızca kaleme aldığı ve 1963 yılında yayımladığı *Le Grand voyage* eseri; erek metin Nedim Gürsel’in ikinci dili olan Fransızcadan çevirdiği ve 1977 yılında yayımladığı *Büyük Yolculuk* eseridir. Bu bölümde kaynak ve erek metin arasındaki eşdeğerlilik, çevirmen kararları, iki dillilik ve çeviri ilişkisi yazarlık ve çevirmenlik etkileşimleri gibi hususlar argo kullanımlar, erek okuyucu için açıklamalar, deyimsele ifadeler, devrik cümleler, estetik söylemler gibi bir dizi alt başlıkta dikkate sunulacaktır.

3.1. Argo Kullanımlar

Argo, toplum içinde kullanılması uygun olmayan söz veya deyimlerdir. Argo ifadeler, ortak ve genel dilden ayrı olarak kullanıldıkları için kültüre özgüdürler. Argo ifadelerin çevirileri her iki dile ve kültüre tam vukufiyetle mümkündür. Çevirmen “Kaynak metnin biçimsel özelliklerini oluşturan diyalekt, argo, atasözü gibi kullanımların erek dilde benzer anlama sahip ya da benzer etki uyandıracığı düşünülen karşılıklarla ikame” etme yoluna gidebilir (Gürçağlar, 2014, s. 43). Kaynak dildeki argo tabirleri standart dilde yer almayan argo tabirlerle erek dile aktarmak hem kaynak hem de erek dil ve kültüre tam manasıyla vakıf olmayı gerektirir.

KM “*Je t’emmerde*”, qu’il me répond.” (p. 6)

EM “*Hastir ordan.*” (s.12)

KM “Écoute, *mon vieux*, ne sois pas casse-pieds.” (p. 11)

EM “Dinle *babalık*, bu kadar can sıkıcı olma.” (s. 20)

KM “Faudra que tu m’expliques ça, *vieux*”, me dit-il. (p. 11)

EM “Bana bunu açıklaman gerek *babalık.*” (s. 22)

KM “*Vous êtes des cons*”, dit la voix derrière nous. “*De sales petits cons.*” (p. 14)

EM “Anlatacak bir şey yok ki *babalık!* “*enayi dümbeleğinin dik âlâsısınız.*” (s. 27)

- KM “*Eh, vieux*”, dit le gars de Semur, “*faut pas se laisser aller.*” (p. 41)
- EM “*Hey babalık!*” diyor Semurlu delikanlı. “Kendini böyle *koyverme.*” (s. 63)
- KM “Tu te crois drôle ?” dit celui qui a eu la giclée sur les pieds. (p. 41)
- EM “Şaka mı yaptığımı sanıyorsun *hyar herif!*” diye öfkeyle çıkışıyor. (s. 67)
- KM “Ils m’énervent souvent, *ces éberlués.*” (p. 43)
- EM Şu *şaşkalozlar* hep sinirlendirmiştir beni. (s. 68)
- KM J’ai abusé de mon autorité pour laisser les copains sur place, devant le bâtiment des officiers S. S. et j’ai conduit *les toutes belles* vers l’entrée du camp. (p. 45)
- EM Yetkimi kötüye kullanarak arkadaşları orada, SS subaylarının köşkünün önünde bırakıp bizim güzel *piliç*leri kampa götürdüm. (s. 71)
- KM “*Oh vieux*”, dit le gars de Semur, “tu ne dors pas ?”. (p. 49)
- EM “*Hey babalık!*” diyor Semurlu delikanlı. “Uyumuyorsun ya?” (s. 74)
- KM “Il n’est pas encore crevé, *ce conard* ?” dit-il. (p. 56)
- EM “Bu *hyar* gebermedi mi hâlâ?” diye soruyor bana. (s. 92)
- KM “Alors, *vieux*”, me dit-il, “tu t’en sortiras ?” (p. 69)
- EM “Eee. Ne haber *babalık?*” diye soruyor. (s. 108)
- KM “*Qu’est-ce que vous foutiez ?*” demande Diego. (p. 71)
- EM “*Ne halt karıştırıyordunuz* orada?” diye soruyor Diego. (s. 117)
- KM *C’est idiot.* Et dire que tout passe, tu ne trouves pas que ce n’est rien dire du tout ? (p. 93)
- EM “Hele her şeyin geçici olduğunu söylemek *budalalığın dik alası.* Bunun hiçbir anlamı olmadığını düşünemiyor musun?” (s. 145)
- KM “Des fois, on tombe sur des types corrects, ils répondent.” “*Des fois ma tante en avait deux, c’était mon oncle.*” (p. 142)
- EM “Olur da bilmem neymiş! *Halamın taşakları olsaydı amcam olurdu.*” (s. 204)
- KM “Tu croyais qu’on allait en colonie de vacances, merde, d’où sors-tu, bon sang ?” (p. 142)
- EM “Tatil köyüne mi gidiyoruz sandın *hyarto?*” (s. 206)

Nedim Gürsel de çeviri eserinde Fransızca argo ifadeler karşılık olarak Türkçe argo ifadeler kullanmıştır. Gürsel’in kaynak eserdeki argo ifadeler karşılık olarak kullandığı argo ifadeler birebir eş değer anlama sahip değildir, fakat Türkçedeki karşılıklarıdır. Gürsel’in Fransızcadaki argo

kullanımları Türkçedeki argo kullanımlarla çevirmek her iki dil ve kültürü iyi seviyede bildiğini göstermektedir.

3.2. Erek Okuyucu İçin Açıklamalar

Çevirmen, kaynak metinde örtük bırakılan kısımların açıklanması ya da netleştirilmesi adına erek kültüre yabancı olduğu düşünülen tarihsel ya da kültürel unsurların metnin içine ya da dipnot olarak eklenmesi şeklinde bir tasarrufta bulunabilir. (Gürçağlar, 2014, s. 43). Kaynak metin okuyucularının orijinal metni anladığı gibi erek metin okuyucularının da çeviriyi anlamalarını sağlamak çevirmenin sorumluluğundadır. Akşit Göktürk'e göre "Kendisi ile okurunun bilgi düzeyi arasında bir uçurum bulunduğu kanısındaki yazar, metnin akışı sırasında sık sık belli kavramları açıklamak, belli durumlara, olaylarla ilgili bir art-alan bilgisini okura aktarmak zorunluluğunu duyabilir. Birtakım dış baskılardan, sıkıdenetimden sakınarak konuyu dolaylamalarla, sözü uzatarak anlatmayı yeğleyebilir ya da soyut bir anlatıma kayabilir" (2016, s. 21).

KM "Un petit vin blanc", dit le gars. "Quand mème pas aussi fameux que *le chablis*." (p. 7)

EM "Şimdi bir beyaz şarap olsa!" diyor. "Ama yine de bizim *şabli*'nin üstüne yoktur."

Şabli: Fransa'da aynı adı taşıyan bir bölgenin çok beğenilen şarabı. (s. 15)

KM Et puis il y a eu le *S. T. O.* (p. 11)

EM Sonra da *S.T.O.* uygulanmaya başlamış.

S.T.O. (Service du Travail Obligatoire): Fransa'nın işgali sırasında işbirlikçi Petain hükümetinin çıkardığı bir yasa. Bu yasa her yıl belli sayıda Fransız'ın Almanya için çalışmasını zorunlu kılıyordu. (s. 22)

KM Il était nationaliste, mais il travaillait pour *Buckmaster* et *le War Office*. Le gars de Semur, lui, était patriote, pas nationaliste pour un sou. C'était mon premier patriote en chair et en os. (p. 11)

EM Milliyetçiydi ya, *Buckmaster* ve *War Office* için çalışıyordu. Semurlu delikanlıysa yurtseverdi, üç kuruş uğrana milliyetçi değil. Gördüğüm, ete kemiğe bürünmüş ilk yurtseverdi.

Buckmaster: Belediye.

War Office: İngiltere Savunma Bakanlığı (s. 23)

KM *Geschichte und Klassenbewusstsein* nous a pris plus de temps. (p. 18)

EM *Geschichte und Klassenbewusstsein* çok zamanımızı aldı.

Tarih ve Sınıf Bilinci: Lukacs'ın bir yapıtı. (s. 33)

KM Mais quelle différence y a-t-il entre ces types de la Gestapo et les flics de *Vichy* qui t'ont interrogé toute une nuit à la préfecture de Paris, cette fois où tu as eu cette veine insensée ? (p. 22)

Ama Gestapoyla seni Paris Emniyetinde bütün gece sorguya çeken *Vichy* aynasızları

EM arasında ne fark var? O gece talihin yaver gitmişti.

Vichy hükümeti: Fransa'yı işgal eden Nazi ordularıyla İşbirliği yapan Mareşal Petain'in kurduğu hükümet. (s. 40)

KM Je me récitais tout bas *Le Cimetière marin*, en essayant de ne rien oublier. (p. 37)

EM Bunu başarabilmek için kendi kendime öyküler anlatıyor, **Deniz Mezarlığı**'nı içimden ezbere okuyordum.

Deniz Mezarlığı: Valery'nin ünlü bir şiiri. Türkçeye Sabri Esat Siyavuşgil çevirmiştir. Yukarıdaki örnekler onun çevirisinden alındı. (s. 58)

Kaynak ve erek dile hâkim olan Gürsel çeviri esnasında yorumları ve çeviri kararlarıyla özgün metni erek dile aktarmıştır. İki dilli yazar çevirmen Gürsel hem kaynak hem de erek metin okurunu tanıdığı için gerekli gördüğü yerlerde erek dil okuruna bilgi vermek için açıklamalar yaparlar. Gürsel'in lüzumlu gördüğü yerlerde açıklamalar yapmıştır. Türk okurunu çok iyi tanıdığını, onların neyi bilip neyi bilmeyeceklerini tahmin ettiğini göstermektedir.

3.3. Kaynak Metindeki İfadelerin Erek Kültüre Ait Mecazi ve Deyimsel İfadelerle Aktarılması

Deyim, gerçek anlamının dışında çoğunlukla mecaz anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbekleridir. Deyimler anlatıma akıcılık ve çekicilik katmak için kullanılır ve kültüre özgüdürler; yani o dili konuşan ulusun kültür birikimini ve değerlerini yansıtır. Mecaz anlamlarda kullanılan deyimler başka dillere çevrilemezler, gerçek anlamındaki deyimler ise çevrilebilir. Deyimlerin çevirisi diğer dilde bir anlam ifade etmez. Çünkü deyimler bir kültür birikiminin sonucunda oluşmuştur. Aynı anlam verilebilse bile, diğer dilde deyimden hoşla gitme, çekicilik özellikleri sağlanamaz. “Her birinin kavranışı, bambaşka ön bilgileri, alımlama koşullarını gerektirebilir. Bu koşullar, yalnız metnin yazınsal türüyle değil, başka yönleriyle tanışıklığı gerektirebilir. Çevirmenin, çevirmek istediği bir yapıtı alımlamasında, özellikle önemli olabilir böyle bir tanışıklık. Yapıtın, metin ötesi dizgeleriyle bir tanışıklıktır. Bu metnin içinde oluşturduğu toplumsal, kültürel bağlam, yazınsal gelenekler, bir de tarihsel konumla tanışıklık, kısacası” (Göktürk, 2012, s.130). “Özgün metnin yalnız iletişimsel içeriğinin değil söz dizimi, biçim özellikleriyle kendine özgü anlatımını çeviride de benzer bir estetik etki sağlayabilecek biçimde aktarmak biçimsel eşdeğerliliğin kurulması yönünde bir çabadır. Yazın yapıtlarının söylemini oluşturan deyimler söz oyunları, uyak, ölçü, imgeler, eğretilmeler, bu tür eş değerliliğin kurulmasında göz önünde tutulmayı gerektiren noktalardır” (Göktürk, 2016, s. 77).

KM C'était mon premier patriote *en chair et en os*. (p. 11)

EM İlk kez *ete kemiğe bürünmüş* bir yurtsever görüyordum. (s. 22)

KM Ils vont vers ce petit village couronné de fumées calmes. (p. 11)

EM *Üstüne çöreklenmiş* sakin dumanların taçlandığı şu küçük köye gidiyorlar. (s. 23)

KM Et c'est au printemps que cette impression d'être dedans pouvait devenir intolérable. (p. 13)

EM Ve içerde olmak en çok ilkyazda *koyuyordu adama*. (s. 25)

- KM Des vieux qui *dérailent* et se mettent à hurler. (p. 14)
- EM “*Keçileri kaçırıp* ulumaya başlayan moruklar.” (s. 27)
- KM *C’est comme ça presque* depuis le début du voyage. (p. 14)
- EM Yolculuğun başından beri *hep aynı terane*. (s. 28)
- KM *c’est nous qui payons les pots cassés*. (p. 14)
- EM “*Kabak da bizim başımıza patlar*.” (s. 28)
- KM On commençait à peine à réaliser que ce n’était pas une *mauvaise blague*, qu’il faudrait vraiment rester des jours et des nuits comme ça, serrés, écrasés, étouffés. (p. 14)
- EM Böyle üst üste yığılmış, birbirimizi ezerek, günler, geceler boyu soluk bile alamadan bu vagona kalacağımızı, bunun bir *eşek şakası* olmadığını daha yeni yeni fark ediyorduk. (s. 29)
- KM *Il n’y allait pas par quatre chemins*, celui-là. (p. 15)
- EM Herif *bin dereden su getirmiyordu* ötekiler gibi. (s. 29)
- KM Il y a des gens dans un compartiment, et puis, *sans rime ni raison*, il y en a certains qui commencent à balancer tous les autres par la fenêtre. (p. 19)
- EM “Sonra *ortada fol yok yumurta yokken* kalabalıktan birkaç kişi ötekileri pencereden dışarı atmaya başlamış.” (s. 35)
- KM “*Ne pinaille pas*,” répond-il. “Tu ne vas pas me dire que les Bulgares sont plus courants que les Bourguignons.” (p. 19)
- EM “Seninkisi *öküz altında buzağı aramak*. Bulgarlara Bourgognelular kadar çok rastlanmaz herhalde.” (s. 35)
- KM “*Nom de Dieu*, en Bulgarie, ils sont bien plus courants que les Bourguignons.” (p. 19)
- EM “*Çattık belâya!* Elbette Bulgaristan’da Bourgogne’lulardan daha fazladırlar.” (s. 35)
- KM “*N’essaye pas de m’entortiller*”, dit le gars. (p. 19)
- EM “*Bin dereden su getirip* beni kandırmaya kalkışma şimdi,” diyor delikanlı. (s. 35)
- KM “Tu vois”, dit-il, péremptoire. “Ce n’est pas une histoire bulgare et c’est quand même plein de Bulgares. *Avoue que c’est louche*.” (p. 19)
- EM “Bak gördün mü!” diyor. “Bulgar öyküsü değil, ama içinde bir yığın Bulgar var. *Bu işte bir bityeniği olduğunu* kabul et.” (s. 36)
- KM “*Tu as l’air tout épaté* que ce soit Trèves”, dit le gars de Semur. (p. 20)

- EM “Treves’e geldik diye **ağzın bir karış açık kaldı**,” diyor Semurlu delikanlı. (s. 38)
- KM “Merde, oui”, je lui répons, “**j’en suis épaté**”. (p. 20)
- EM “Allah kahretsin!” diye yineliyorum. “gerçekten de öyle. **Ağzın bir karış açık kaldı**.” (s. 38)
- KM “**C’est ça, voilà, c’est ça**.” (p. 20)
- EM “Evet, **tam üstüne bastın**.” (s. 38)
- KM “**Oh tu charries**”, dit le gars. “**Tu charries drôlement**, cette fois.” (p. 20)
- EM “**Dalga geçiyorsun**,” diyor delikanlı, “bu kez gerçekten **işletiyorsun beni**.” (s. 38)
- KM “J’en suis convaincu”, dit-il, **solennel**. (p. 25)
- EM “Evet, gerçekten inanıyorum buna” diyor biraz **caka satarak**. (s. 46)
- KM On y arrive forcément, même à travers **ce dialogue de sourds**, décousu, que nous venons d’avoir. (p. 25)
- EM Alman nöbetçiyle yaptığımız şu başı sonu belirsiz **sağır diyalogunda** bile, iş dönüp dolaşıp aynı yere varıyor. (s. 47)
- KM Ils sont contents de leur formule, ils en ont plein la bouche, **ils ont inventé le fil à couper le beurre**. (p. 27)
- EM Buldukları çözüm yolundan öylesine hoşnuturlar ki, bu tümceyi hiç eksik etmezler ağızlarından. **Küçük dağları onlar yaratmıştır sanki**. (s. 48)
- KM **Personne ne disait rien**. (p. 33)
- EM **Kimseden çıt çıkmıyordu**. (s. 52)
- KM Nous l’avons traité de con, nous lui avons dit de **s’occuper de ses oignons**, à ce conard. (s. 34)
- EM Ona enayinin biri olduğunu, **burnunu ille de her işe sokması** gerekmediğini söyledik. (s. 53)
- KM “**Il fait soif**”, dit le gars de Semur. (p. 37)
- EM “İnsanın **dili damağı kuruyor**.” (s. 56)
- KM Il attendait que je dorme, la nuit, **pour dévorer ses provisions**. (p. 39)
- EM Geceleyin yiyecekleri **mideye indirmek** için benim uyumamı bekliyordu. (s. 60)
- KM “Faut croire que la nourriture nous serait **restée dans la gorge**.” (p. 41)

- EM “Yediğimiz *boğazımızda kalır* diye düşündük.” (s. 62)
- KM Ils reviennent de l’interrogatoire, éberlués. “Vous vous rendez compte, *ils m’ont tabassé*. Mais que voulez-vous qu’ils fassent, nom de dieu ? (p. 41)
- EM Sorgudan şaşkın şaşkın dönerlerdi: “Şu işe bak sen, *pestilimi çıkardılar* yahu!” Ya ne yapacaklarını sanıyordunuz? (s. 68)
- KM *Nous sommes debout*, brisés, dans la nuit qui n’en finira pas. (p. 48)
- EM *Pestilimiz çıkmış*, hiç bitmeyecek gecede ayakta duruyoruz. (s. 73)
- KM *La ville d’Eisenach était déserte*, quand le convoi de trois camions a mis le cap sur Paris. (p. 54)
- EM Üç kamyonluk kabile Paris’e doğru yola çıktığında Eisenach’ta *in cin top oynuyordu*. (s. 87)
- KM “S’il n’arrête pas, *on va devenir dingues*”, dit le gars de Semur.
Je le sens tout crispé, j’entends sa respiration haletante.
“*Dingues*, oui ça vous fera les pieds”, dit la voix derrière nous. (p. 56)
- EM “Bu herif susmazsa *keçileri kaçıracağız*,” diyor Semurlu delikanlı.
Artık sabrının tükendiğini anlıyorum. Soluk alıp veriş gittikçe hızlanıyor.
“*Keçileri kaçırınca* bir boka benzersiniz belki,” diyor arkamızdaki ses. (s. 92)
- KM Je le saurai plus tard, d’une façon précise. (p. 56)
- EM Bu yolculuğun *ne menem bir şey olduğunu* ilerde bütün ayrıntılarıyla öğrenecektim. (s. 93)
- KM “Alors, vieux”, me dit-il, “*tu t’en sortiras ?*” (p. 69)
- EM “Eee. ne haber babalık?” diye soruyor. “*Paçayı kurtaracak mısın?*” (s. 108)
- KM J’ai envie de lui dire qu’il m’emmerde, que ma mort ou ma survie ne le regardent pas. (p. 69)
- EM Kafa ütülediğini, ne ölümüne, ne de yaşamama *burnunu sokmaması* gerektiğini söylemek istiyorum. (s. 108)
- KM *Il m’embête à la fin*. Je trouve que ça s’entend, que je chante La Paloma. (p. 71)
- EM *Yediği naneye bak*. Ne yani, La Paloma’yı söylediğim anlaşılıyor mu? (s. 118)
- KM “Tu parles!” et il hausse les épaules. (p. 71)
- EM “Hadi canım sen de!” diyerek *omuz silkiyor*. (s. 118)

- KM Et cela ne me fait ni chaud ni froid, qu'on soit à Weimar, que ce soit Weimar. Je ne suis plus qu'une morne étendue piétinée par le galop des douleurs lancinantes. (p. 77)
- EM Buranın Weimar olup olmadığı umurumda bile değil. Ansızın saplanıveren acılardan *pestile dönmüşüm*. Bütün neşem kaçmış. (s. 124)
- KM *nous marchions en silence*, et nous n'avions toujours pas vu âme qui vive. (p. 90)
- EM Hiç kimseye rastlamamıştık yolda. *İn cin top oynuyordu*. (s. 138)
- KM *Il pleurait de joie car il savait que maintenant il pouvait mourir*. (p. 98)
- EM *Ölse bile gam yemezdi* artık. (s. 154)
- KM “Quelle idée”, dit-il, “*ça ne manquait pas*, les motos”. (p. 98)
- EM “Ne budalalık! Motor *kıtlığına kıran girmemişti* ya!” (s. 155)
- KM *Ça me porte un coup*, je dois dire. (p. 114)
- EM *Can evimden vurulmuşa dönüyorum*. “Hay Allah kahretsin!” diyorum. “Bok canına olsun!” (s. 170)
- KM Pinel avait dit qu'il ne marchait pas, il avait été scandalisé de ce projet, nous l'avons traîné dans la boue et depuis lors nous lui avons fait, dans la mesure du possible, la vie impossible. (p. 120)
- EM Pinel bize katılmayacağını, planımıza çok alındığını söylemişti. Biz de çamurun içine yuvarlamıştık onu. Ve her fırsatta *arabasının tekerine çomak sokar* olmuştuk. (s. 180)
- KM Il avait dit, dans un des moments où il ponctuait le récit de son fils de quelque considération générale sur la vie et les hommes, il avait dit qu'avec des Français comme celui-là, comme ce Philippe qui est notre copain, la France, *elle ne serait jamais perdue*. (p. 122)
- EM Az önce, oğlunun anlattıkları üstüne bazı genellemeler yaparken yaşam ve insanlar hakkındaki görüşlerini belirtmiş, arkadaşımız Philippe gibi Fransızlar oldukça Fransa'nın *sırtının hiçbir zaman yere gelmeyeceğini* söylemişti. (s. 181)
- KM Michel me regarde, d'un air las, il doit penser que je vais encore *emmerder tout le monde* avec mon habitude de mettre au point, de mettre les “i” sous les points. (p. 122)
- EM Michel bezgin bezgin bana bakıyor. Yine milletin *kafasını ütüleceğimi* sandı herhalde. (s. 181)
- KM C'est son fils qui *n'a pas eu de chance*, (p. 126)
- EM Ne var ki, oğlanın *talihi pek yaver gitmemiş*. (s. 187)

Deyim ve atasözleri kültüre özgüdür ve her dilde birebir aynısı bulunmaz. Bir dildeki her atasözü veya deyim bir başka dilde karşılığı olmayabilir. Çevirmen için kaynak metindeki kalıplaşmış dil birimlerinin hedef dilde karşılıklarını bulmak her zaman bir zorluktur. *La Grand voyage* eserinde yer alan mecazi ve deyimsel ifadeler hedef dil Türkçede birebir karşılığı olan ifadeler değildir. Nedim Gürsel, çeviri eserinde çok sayıda deyim ve mecaz ifade kullanmıştır. Gürsel kaynak dildeki kalıplaşmış dil birimlerini erek dilde farklı karşılığı olan kalıplaşmış dil birimleri ile aktarmıştır. Gürsel'in Fransız kültürüne özgü olan ve Türkçede birebir karşılığı olmayan deyim ve mecaz ifadeleri hedef dilde karşılık geldiği deyim ve atasözleriyle aktarması her iki dil ve kültüre olan yetkinliğini göstermektedir.

3.4. Devrik Cümle Kullanımları

Devrik cümle, bir unsuru önemli kılmak ve dikkati yargıya çekmek maksadıyla yüklem diğer öğelerden önce kullanılması durumudur; yani yüklemi sonda olmayan cümledir. Devrik cümle yapısının dile ahenk kazandırdığı söylenebilir. Sözcük sıralaması sözcüksel öğelerin ayrı ayrı incelenmesini zorunlu kılmaz. Sözcük seçiminin eleştirisi, birkaç noktanın dikkate alınmasını gerektirir. Bunlar arasında bağlama uygunluk, kayıt ve zamansallık sayılabilir.

- KM “C’est toujours dans la montagne, en Suisse”, dit-elle, avec une moue désabusée. (p. 92)
- EM “Nedense hep İsviçre’de, dağda bir yerden söz ediyorsun,” diye karşılık veriyor dudak bükerek. (s. 144)
- KM Les enfants juifs ne sont pas arrivés en pleine nuit, comme nous, ils sont arrivés dans la lumière grise de l’après-midi. (p. 102)
- EM Yahudi çocuklar bizim gibi gece yarısı gelmediler kampa. Öğleden sonra, o külrengi ışıkta geldiler. (s. 161)
- KM Et voici que brusquement il nous quittait, qu’il s’effondrait dans la nuit de ces douze ans passés, voici qu’il devenait l’une des preuves vivantes de cette horreur et de cette interminable nuit de douze années. (p. 114)
- EM Ve işte birden bırakıveriyordu bizi; on iki yıllık geçmişin karanlığına gömülerek. (s. 169)
- KM (...) suffisamment valable, pour mourir, il pensait, sûrement, qu’il lui fallait donner d’autres raisons de mourir, (...) (p. 117)
- EM Aslında, gövdesine işlenmiş alinyazısına bir karşı koyuştu bu. (s. 174)
- KM “Mais c’est vrai”, dit-il, et il a souri, (...) (p. 118)
- EM “Ama yaptıkları doğru,” diyor gülümseyerek. (s. 177)

Yazarlar, devrik cümleleri çoğunlukla söyleyişe ahenk ve edebîlik katmak için tercih ederler. Gürsel’in kurmaca metinlerinde devrik cümle kullanımlarına sıklıkla rastlanır. Bir yazar olarak Nedim Gürsel, çeviri ediminde yer yer devrik cümle kullanarak ifadesini edebî kılmak ve anlatıma ahenk

katmak istemiştir. Çeviri ediminde devrik cümle kullanımını tercih etmesi yazarlık ve çevirmenlik faaliyetleri arasındaki etkileşime örnek gösterilebilir.

3.5. Kaynak Metindeki İfadelerin Estetik Etki Sağlayabilecek Biçimde Aktarılması

Edebiyat metinleri, bilgilendirme değerinden çok estetik ve duygusal bir işleve sahiptir ve şiirsel/ edebî bir dil kullanımını vardır. Edebî eserlerde kapalı ya da çok anlamlı söz veya söz gruplarına sık sık rastlanır ve anlatı ile içerik biçim birbirinden ayrı tutulamayacak bir bütünlüğe sahiptir. Edebî metinlerinde yazarların sahip olduğu bir biçem vardır. Bu biçemi oluşturan unsurlar arasında metnin nasıl kurgulandığı, hangi araçların kullanıldığı gibi noktalar yer alır (Gürçağlar, 2014, s. 34).

Kaynak metin yazarı okuyucular üzerinde duygusal etki yaratmak için ironi, mizah, dil oyunları, şaşırtmaca ve heyecan ifadelerine başvurabilir. Çeviri metnin çözümlenmesi esnasında bu duyguların erek metin okuru üzerinde ne ölçüde gerçekleştiğini analiz etmek gerekir. Gürçağlar'a göre edebiyat metinlerinin dilsel ve biçimsel özellikleri nedeniyle çevirmen'in metne tüm anlam katmanlarını, olası tüm yorumlarını fark edecek biçimde yaklaşması gerekir. Edebiyat yapıtı kaynak kültürde bir bağlama aittir ve o kültüre, o dile ait olan insanların yorumlarıyla var olur (2014, s. 36).

Metnin tipolojisi noktasında çalışmamıza konu olan kaynak metin kurmaca bir eserdir, dolayısıyla kurmaca metinlerde yazar açısından estetik ve stilistik kaygılar öne çıkar. Bu durum çeviri metin ile orijinal metnin üsluplarının karşılıklı olarak incelenmesini gerektirir. Örtük ve zengin dil kullanımı, yazarın biçimini yansıtmaya gereksinimi, edebiyatın kültür ve toplumla iç içeliği ve estetik işlevleri bu metinlere farklı yaklaşımlarını gerektirir (Gürçağlar, 2014, s. 38).

KM (...) je me souviens qu'on voyait certains de ces survivants s'effondrer en route, comme si leur vie en veillesse dans l'entassement des cadavres gelés des wagons brusquement s'éteignait, (...) (p. 105)

EM Yolda yürürken sapır sapır dökülüşlerini anımsıyorum. Vagonda donmuş ceset yığınlarını bir gece lâmbası gibi aydınlatan yaşamları ansızın sönmüveriyordu sanki. Kendi buluşları olan ya da yukardan gelen bir buyrukla düzenlenen bir süre avidir başladı böylece. (s. 162)

KM Et nous n'avons plus jamais abordé ce sujet, ni au cours des jours qui ont suivi, pendant que nous recherchions la trace de Hans, ni plus jamais. Et maintenant que le temps de l'oubli est venu, c'est-à-dire, maintenant que ce passé revient plus fortement que jamais en mémoire, je ne peux plus le raconter à Michel. Je ne sais plus où trouver Michel. (p. 115)

EM Daha sonra hiç dönmedik bu konuya. Ne Hans'ı ararken ne de daha sonra bu konuyu hiç açmadık. Unutma zamanının geldiği şu andaysa, yani geçmiş iyice yer etmişken belleğimde, başımdan geçenleri Michel'e anlatamam. Nerede olduğunu bile bilmiyorum çünkü. (s. 173)

KM (...) et son regard est une pluie d'avril traversée de soleil, une allégresse de gouttelettes brillantes, une giboulée qui se déverse sur la figure penchée, pensive, mâchonnante, (...) (p. 117)

Sanırsın ki bakışları kırkikindi yağmurları! Güneşte parlayan damlacıklar, birden doluyla

EM karışık indiriveren sağanağa dönüşüyor. Bakışları, çiftçi kadının o yağmurlu, şen şakrak bakışları oğlunun düşünceli, durmadan bir şeyler geveleyen yüzünden hiç ayrılmıyor. (s. 175)

KM Une sorte de silence s'installe. Les S. S. doivent reprendre leur souffle. Les chiens aussi. On entend le chuintement des milliers de pieds nus dans la neige boueuse qui recouvre l'avenue. Les arbres bruissent dans la nuit. Il fait très froid, tout à coup. Les pieds sont insensibles et raides, comme des bouts de bois. (p. 148)

Sessizlik oluyor. SS'ler biraz soluk almak için durdular herhalde. Köpekler de öyle. Çamurlu karın üstünde sürünen binlerce çıplak ayağın hışırtısı duyuluyor. Ağaçlar uğulduyor gecenin içinde. Birden hava soğuyuveriyor. Ayaklar tahta parçaları gibi sert, duyarsız. (s. 212)

EM

KM Car il évoque instantanément la profondeur d'un univers hostile, qui les encercle, même si sa surface baigne dans un calme relatif, même si en surface les rapports des soldats d'occupation avec le monde qui les entoure se déroulent sans heurts trop visibles. D'un coup, cette femme marchant vers lui, tête haute, le long de cette colonne de prisonniers, évoque pour le soldat allemand mille réalités de coups de feu partant dans la nuit, d'embuscades meurtrières, de partisans surgis de l'ombre. (p. 153-154)

Birbirlerine çifter çifter zincirlenmiş, ortak duygularını dışavurma olanağı ellerinden alınmış bu insanların yalnızlığını, hem kendinin hem onların yalnızlığını ve sessizliği bir anda bozuveren bu çılgılık, ya da bu bir tek sözcük, kadının biraz ilerisinde yürüyen Alman askerinin dikkatini çekmişti. (s. 221)

EM

KM (...) il lui semble bien qu'ils en arrivent par là au bout du voyage, que c'est ainsi, en effet, parmi les vagues sonores de cette noble musique, sous la lumière glacée éclatant en gerbes mouvantes, qu'il faut quitter le monde des vivants, cette phrase toute faite tournoie vertigineusement dans les replis de son cerveau embué comme une vitre par les rafales d'une pluie rageuse, quitter le monde des vivants, quitter le monde des vivants. (p. 159)

Birden o soylu ve görkemli müziğin soğuk ocak gecesinde havalanıp gökyüzündeki duru bir dinginliğe doğru uzadığını algılar gibi oluyor. Biliyor artık, yolculuk bitti. Bu soylu müziğin dalgaları ve parlak ışık demetinin buz saçan donukluğu altında canlıların dünyasından ayrılmaları gerektiğini anlıyor. Bu kalıp tümce, öfkeli bir sağanağa yakalanmış cam gibi içeriden buğulanan beyninin kıvrımlarında baş döndürücü bir hızla dönmeye başlıyor ansızın; canlıların dünyasından ayrılmak, canlıların dünyasından ayrılmak. (s. 224-225)

EM

Gürsel, özgün metindeki cümleleri yer yer şiirsel bir anlatım tarzı ve edebî bir söylemle aktarmıştır. Kurmaca metin yazarı olarak Gürsel'in yazarlık vasfının çeviri üslubunu şekillendirdiği ve çeviri kararlarını belirlediği söylenebilir: “Şiirli bir anlatımı var Gürsel'in, imgeye çokça yaslanan. Ama anlamı boğan, bulanıklaştıran imgeler değil bunlar. Olsa olsa öyküsünü biraz fazla 'görselleştirdiği' söylenebilir. Dikkati çeken bir özellik de, öykülerinin hepsinin çok sıfatlı oluşu” (Akatlı, 2008, s. 184).

4. SONUÇ

Çalışmamızın bütüncesini Jorge Semprun'un *Le Grand voyage* adlı romanı ile Nedim Gürsel'in *Büyük Yolculuk* çeviri eseri oluşturmaktadır. Çalışmada iki dilli yazar çevirmen Jorge Semprun'un *Le Grand voyage* adlı eserinin iki dilli yazar çevirmen Nedim Gürsel tarafından yapılan *Büyük Yolculuk* çevirisi "çeviride eşdeğerlilik", "iki dillilik ve çeviri", "yazarlık ve çevirmenlik etkileşimi" bağlamında incelenmiştir.

İki dil bilmek çeviri için ön şarttır; fakat yeterli değildir. Her iki dilli birey, çevirmen değildir. Her iki dildeki dil kullanımı etkin ve aynı düzeyde olduğunda çevirmen yeterliliğinde iki dillilik gerçekleşir.

Ortaokul, lise eğitimini Fransızca eğitim veren Galatasaray Lisesi'nde, lisansüstü eğitimini Paris Sorbonne Üniversitesi'nde tamamlayan Nedim Gürsel "elit iki dillilik" düzeyine sahiptir. Anne ve babası Fransızcadan edebî çeviriler yapan Gürsel'in Fransızca ile tanışıklığı aile içinde ve küçük yaşlarda başlamıştır. Türk edebiyatı dersleri veren bir akademisyen olarak Gürsel, filoloji, edebiyat eleştirisi, çeviri bilim, karşılaştırmalı edebiyat, edebiyat teori ve kuramları gibi alanlarda çok sayıda akademik yazı kaleme almıştır.

Edebiyatın hemen her türünde çok sayıda eser veren Gürsel, kurmaca metnin biçim ve işlevinin bilincinde, şiirsel ve edebî üsluba hâkim, söz oyunları ve sanatlarını kullanma becerisine sahip bir yazardır. Gürsel'in çevirisini yaptığı *Le Grand voyage* eseri kurmaca bir metindir ve Gürsel kurmaca metnin kendine özgü anlatım tarzı ve biçimini aktarması hususunda oldukça başarılı bir çeviri yapmıştır.

Kurmaca metinler içinden çıktığı ve varlık kazandığı toplumun kültürel kodlarından ayrı düşünülemez. Hem kaynak hem erek dil ve kültüre tam anlamıyla hâkim olmak, kaynak metindeki argo, deyim, atasözü, halk söyleyişleri gibi dilsel kullanımların erek dil ve kültüre neye karşılık geldiğini bilmek önemlidir. Gürsel iki dilli bir yazar olarak hem anadilinde hem de Fransızcaya kültürel unsurlarıyla beraber eş değer bir yetkinliğe sahiptir. Çeviri metinde yer yer açıklama ve ikameler yapması erek okuyucunun neleri bilip nelerin yabancı olduğunu bildiğini gösterir.

Çeviri ediminde çevirmenin seçtiği metin önemlidir. Konuya hâkim olmak metnin örtük anlamlarını çözenin kilit noktasıdır. Gürsel kaynak metinde işlenen konuya aşınadır ve konuyla alakalı entelektüel yeterliliğe sahiptir. Çevirmenin "metin dışı unsurlar" olarak adlandırabileceğimiz bu bileşenlere dönük alt yapısının güçlü olması beklenir. Gençlik dönemlerinde sol ideolojiye taraftar olan Gürsel ile Semprun'un ideolojik görüşleri arasında belli ölçüde paralellikler vardır. Gürsel'in çeviri için özellikle bu metni seçtiği söylenebilir. Gürsel'in sol ideolojinin terminolojisine ve jargonuna yabancı olmaması çevirideki başarısını arttırmıştır.

Le Grand voyage eseri Jorge Semprun'un ikinci dili olan Fransızca kaleme aldığı bir eserdir. Semprun kaleme aldığı metinde dil ve kelime oyunlarına başvurmamış, yan anlam, mecaz ve kapalı söyleyişe yer vermemiş, örtük ve çok anlamlı söylem tarzı tercih etmemiş; sade ve anlaşılır, kısa cümlelerden oluşan düz bir anlatım tarzı takip etmiştir. Özyaşamöyküsü türünde olan eserde olaylar geçmiş zaman kipi ile aktarılmıştır. Tüm bu özellikler çeviriyi kolaylaştırmıştır denilebilir. Yazarlık kimliği olan Nedim Gürsel çeviri eserinde yer yer devrik cümleler kullanmış, aktarımını estetik ve edebî bir üslupla gerçekleştirmiştir.

KAYNAKÇA

- Akatlı, F. (2008). *Öykülerde dünyalar*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Batista, C. (2013). *Çevirmenin başucu kitabı*. Çev. Füsün Ataseven. İstanbul: Diye Yayınları.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: H. Holt and Company.
- Göktürk, A. (2016). *Çeviri: Dillerin dili*. 12. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Göktürk, A. (2012). *Sözün ötesi*. 5. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gürçağlar, Ş. T. (2014). *Çevirinin ABC'si*. 2. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Gürsel, N. (1997). *Başkaldıran edebiyat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gürsel, N. (2015). *İki arada bir derede Türk'ün iç çekişi*, (Çev. Ali Tilbe), *Göç Dergisi*, Mayıs 2015.
- Haugen, E. (1953). *The norwegian language in america: a study in bilingual behaviour*. Philadelphia: Penn, University of Pennsylvania Press.
- Neubert, A. (2000). Competence in language, in languages and in translation. *Developing Translation Competence*, (Ed.) (pp. 3-18) by. C. Schaffner, B. Adab, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Presas, M. (2000). Bilingual Competence and Translation Competence. In *Developing Translation Competence*, (p. 19 – 21), Schaffner, Christina and Adab Beverly, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Semprun, J. (1985). *Büyük yolculuk*. Çev. Nedim Gürsel. 2. Baskı. İstanbul: Can Yayınları.
- Semprun, J. (2016). *Le Grand voyage*. Paris: Editions Gallimard.
- Vardar, B. (2001). *Çeviri konuşmaları, Dilbilim yazıları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

